

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Фінансова безпека банківського сектору України
на прикладі АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Код і найменування

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування
Найменування

Шифр КвРФБС. 022171.01.14.00

Виконав здобувач IV курсу група ФБС-22-1

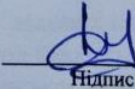
Кіріл ШАХРАЙ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник канд. екон. наук, доцент

Олександр ФРАДИНСЬКИЙ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер

Інна ДОУЧЕНКО
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

В. о. завідувача кафедри фінансів
банківської справи, страхування та
фондового ринку

Ірина Форкун
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

15. 06. 2026 р.

Хмельницький 2026

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Код і найменування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Найменування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФБСС

Ніла ХРУЩ

09 02 2026

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Шахраю Кірілу Андрійовичу

Прізвище, ім'я, по батькові здобувача

1 Тема роботи Фінансова безпека банківського сектору України на прикладі АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»

Керівник роботи Фрадинський Олександр Анатолійович, канд. екон. наук, доцент

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання

Затверджено наказом ректора університету від 20.01.2026 р. № 7 (додаток № 5)

2 Термін подання здобувачем роботи на кафедру з 05.06.2026

3 Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні акти; спеціальна методична та наукова література (вітчизняні та зарубіжні видання); періодичні видання за темою дослідження: фінансова звітність АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1 Теоретичні засади вивчення фінансової безпеки банківської системи;

2 Прикладні аспекти дослідження фінансової безпеки банківського сегменту економіки України;

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень);

1. Підходи до трактування поняття «фінансова безпека банківської системи»;
2. Характеристика функцій фінансової безпеки банківської системи;
3. Принципи забезпечення фінансової безпеки банківської системи;
4. Підходи до класифікації фінансової безпеки банківської системи;
5. Взаємодія понять «виклик», «загроза», «небезпека», «ризик»;
6. Підходи до класифікації загроз фінансовій безпеці банківської системи;
7. Динаміка основних показників діяльності банків в Україні за період 2023-2025 роках;
8. Вартісна величина обсягів сформованих резервів за активними операціями у банківській системі України протягом 2023-2025 років;
9. Динаміка пруденційних нормативів банківської системи України у 2023-2025 роках;
10. Динаміка активів АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» за період 2023-2025 роках;
11. Динаміка пасивів АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» за період 2023-2025 роках;
12. Динаміка капіталу АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» за період

2023-2025 роках;

13. Динаміка фінансових результатів АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» за період 2023-2025 роках.

14. Динаміка пруденційних нормативів капіталу АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» у 2023-2025 роках;

15. Динаміка пруденційних нормативів щодо кредитних ризиків АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» у 2023-2025 роках

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

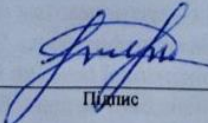
Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання 9 лютого 2026 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва розділу кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітка
1 Затвердження плану кваліфікаційної роботи	до 9.02.2026	<i>Виходимо</i>
2 Аналіз, систематизація економічної літератури, збір та обробка статистичних матеріалів, фінансової звітності за темою кваліфікаційної роботи	до 27.02.2026	<i>Виходимо</i>
3 Написання текстової частини кваліфікаційної роботи	до 25.05.2026	<i>Виходимо</i>
4 Підготовка ілюстративних матеріалів та оформлення кваліфікаційної роботи	до 01.06.2026	<i>Виходимо</i>
5 Попередній захист кваліфікаційної роботи	з 5.06.2026	<i>Виходимо</i>
6 Захист кваліфікаційної роботи	з 17.06.2026	

Здобувач

Підпис

Кіріл ШАХРАЙ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

Олександр ФРАДИНСЬКИЙ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Здобувач Шахрай Кіріл Андрійович, IV курс, група ФБС-22-1
(Прізвище, ім'я, по батькові, курс, група)

Керівник Фрадинський Олександр Анатолійович, канд. екон. наук, доцент
(Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Тема роботи: Фінансова безпека банківського сектору України на прикладі АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»

Ключові слова: фінансова безпека, банківська система, пруденційні нормативи

Метою роботи є поглиблення теоретичних основ та напрацювання практичних пропозицій, які направлені на удосконалення системи банківської безпеки України.

Предметом дослідження – є сукупність теоретичних та практичних підходів щодо забезпечення фінансової безпеки банківського сегменту вітчизняної економіки.

Об'єктом дослідження – є банківська система України.

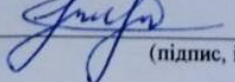
За результатами дослідження сформульовані такі висновки: Оцінка пруденційних нормативів фінансової безпеки показала, що банк дотримується вимог регулятора та має достатній запас фінансової стійкості. Разом із тим, спостерігається тенденція до зниження окремих показників ліквідності та достатності капіталу, а також зростання ризиків за операціями з пов'язаними особами, що потребує подальшого контролю. Діяльність АТ «ПУМБ» характеризується високим рівнем надійності і стабільності, проте для збереження конкурентних позицій і підвищення рівня фінансової безпеки банку необхідно і надалі вдосконалювати систему управління ризиками, оптимізувати витрати діяльності та підтримувати збалансований розвиток усіх напрямів діяльності..

Визначені такі перспективи (шляхи) розвитку: Одним із ключових напрямків є удосконалення системи управління банківськими ризиками. Банку варто впроваджувати і вдосконалювати сучасні методи оцінки та протидії кредитним, ринковим і операційним ризикам, зокрема використання скорингових моделей, стрес-тестування та сценарного аналізу. Не менш значущим є забезпечення достатнього рівня ліквідності та капіталізації банку. Важливим шляхом підвищення фінансової безпеки є цифровізація банківських процесів. Впровадження сучасних інформаційних технологій дозволяє знизити операційні витрати, підвищити швидкість обслуговування клієнтів та зменшити ризик помилок і шахрайства. Необхідно розвивати систему внутрішнього контролю та аудиту. Регулярна перевірка фінансових операцій, удосконалення процедур комплаєнсу та забезпечення прозорості діяльності сприяють зниженню ймовірності фінансових порушень і зловживань.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку джерел посилання та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 62 сторінки друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць, 7 рисунків та 12 додатків. Список використаних джерел складається із 43 найменувань.

Дата виконання кваліфікаційної роботи 1.06.2026

Дата захисту кваліфікаційної роботи з 17.06.2026.

Здобувач Кіріл ШАХРАЙ
(підпис, ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

ЗМІСТ

Вступ	5
1 Теоретичні засади вивчення фінансової безпеки банківської системи	8
1.1 Сутнісна характеристика фінансової безпеки банківського сектору	8
1.2 Чинники формування загроз фінансовій безпеці банківської системи	17
2 Прикладні аспекти дослідження фінансової безпеки банківського сегменту економіки України	27
2.1 Аналіз стану фінансової безпеки банківського сектору України у 2023-2025 роках	27
2.2 Вектори підвищення рівня фінансової безпеки банків на прикладі АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»	37
Висновки	53
Список використаних джерел	57
Додатки	62

ВСТУП

Одним із ключових пріоритетів України є формування конкурентоспроможної, соціально спрямованої ринкової економіки та забезпечення сталого підвищення рівня життя населення. Важливе місце в цьому процесі належить банківському сектору, який забезпечує ефективний розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів, їх концентрацію у пріоритетних сферах економіки, стримування відтоку капіталу за кордон, підтримання стабільності національної валюти та реалізацію зваженої політики внутрішніх та зовнішніх запозичень. Інтеграція української банківської системи у світовий економічний простір, з одного боку, відкрила додаткові можливості для залучення ресурсів, переймання міжнародного досвіду та впровадження сучасних технологій, а з іншого – посилила залежність від процесів на глобальних фінансових ринках і збільшила рівень банківських ризиків, що вимагає належного теоретичного обґрунтування.

Потреба у формуванні концептуальних засад фінансової безпеки банківської системи зумовлена її значним впливом на загальну економічну безпеку держави. Банківська діяльність тісно пов'язана з ризиками, які генеруються під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Своєчасне виявлення загроз і причин нестабільності дозволяє підвищити ефективність функціонування банків, запобігти серйозним негативним наслідкам і забезпечити захист інтересів клієнтів. Наявність дієвих механізмів підтримання фінансової безпеки сприяє стабільній роботі банківської системи. У зв'язку із цим, особливої ваги набуває розробка науково обґрунтованих підходів до забезпечення фінансової безпеки банків і їх практичне впровадження з урахуванням існуючих політичних та економічних умов як в Україні, так і у світі.

Питання теорії та практики забезпечення фінансової безпеки банківського сектору економіки досліджено у наукових роботах багатьох учених-економістів та практиків, серед яких варто виокремити праці О. Барановського,

О. Васильчишин, Р. Вовченка, Н. Давиденко, О. Заячківської, Р. Квасницької, В. Коваленко, С. Побережного, Д. Шияна тощо. Не дивлячись на велику кількість наукових праць за даною тематикою, продовжують залишатися дискусійними питання сутності банківської безпеки, її компонентів, практичних аспектів реалізації, особливо в умовах нестабільності та форс-мажорів загальнодержавного характеру, які зараз спостерігаються в Україні.

Метою кваліфікаційної роботи визначено поглиблення теоретичних основ та напрацювання практичних пропозицій, які направлені на удосконалення системи банківської безпеки України. Беручи до уваги мету дослідження, у кваліфікаційній роботі визначено наступні завдання:

- дослідити сутність фінансової безпеки банківського сегменту економічних відносин суспільства;
- охарактеризувати чинники та загрози, які впливають на стан фінансової безпеки банківської системи;
- оцінити сучасний стан фінансової безпеки банківської системи України;
- запропонувати напрями підвищення рівня фінансової безпеки банківської системи в Україні.

Об'єктом дослідження є банківська система України. Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних підходів щодо забезпечення фінансової безпеки банківського сегменту вітчизняної економіки.

Під час написання кваліфікаційної роботи були використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, серед яких варто назвати: метод аналізу та синтезу, індукції та дедукції – у ході формулювання теоретичних основ сутності фінансової безпеки банків, статистичний метод – для з'ясування основних тенденцій розвитку банківської системи держави, а також графічний метод – для наочного узагальнення результатів проведеного дослідження у вигляді таблиць та рисунків.

В якості інформаційної бази під час проведення дослідження слугували: діюча нормативно-правова база з питань банківської діяльності, монографії, наукові статті та тези дослідників, у яких відображені теоретичні і практичні

основи з цієї проблематики, аналітичні та статистичні матеріали Національного банку України, річні фінансові звіти АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК».

Наукова новизна одержаних у ході дослідження результатів полягає в тому, що дістали подальшого розвитку:

– визначення поняття «фіскальна безпека банківської системи», як сукупності умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану суб'єктів банківської системи дії або обставини, нездатні завдати шкоди та збитків встановленому порядку функціонування банківської системи, збереженню її активів та інфраструктури і завдати досягненню суб'єктами банківської системи статутних цілей їх діяльності;

– пропозиції практичного характеру, спрямовані на підвищення рівня фінансової безпеки банківського бізнесу в Україні.

Практичне значення результатів, одержаних в ході дослідження, полягає в тому, що запропоновані теоретико-практичні основи фінансової безпеки банківського сектора України можуть бути використані в процесі вдосконалення діяльності суб'єктів першого та другого рівня банківської системи держави.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку джерел посилань та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 62 сторінки друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць, 7 рисунків та 12 додатків. Список використаних джерел складається із 43 найменувань.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

1.1 Сутнісна характеристика фінансової безпеки банківського сектору

Банківська система держави забезпечує стабільну роботу її економіки, обслуговуючи як готівкові, так і безготівкові розрахунки. Вона виконує функції збереження та примноження коштів фізичних і юридичних осіб, надає кредитні ресурси, здійснює валютно-обмінні, експортно-імпортні та інші фінансові операції. Водночас, банківська діяльність пов'язана з підвищеним рівнем ризику, оскільки установи функціонують в умовах постійної загрози фінансових втрат і можливого банкрутства. Саме тому управління банківськими ризиками є ключовим завданням для банківської системи, а гарантування банківської безпеки виступає важливим елементом фінансової безпеки держави. Банківська безпека визначається рівнем фінансової стійкості банків, що забезпечує ефективність їх роботи та захист від впливу внутрішніх та зовнішніх дестабілізуючих чинників. Оцінка цього рівня дозволяє виявити потенційні загрози стабільності банківського сектора.

Розвиток національних банківських установ і динамічність їх діяльності обумовлені низкою об'єктивних факторів, зокрема нестабільністю зовнішнього і внутрішнього середовища, а також впливом чинників, що ускладнюють досягнення стратегічних цілей і реалізацію конкурентних переваг. Зростання економічного потенціалу банків і їх стабільне функціонування значною мірою залежать від ефективної системи фінансової безпеки. Формування такої системи потребує розробки науково обґрунтованих концептуальних підходів. У зв'язку з цим, важливим є комплексне дослідження теоретичних і практичних аспектів управління фінансовою безпекою банків, як основи їх розвитку в умовах мінливого ринку. Це свідчить про необхідність постійного пошуку та

впровадження ефективних управлінських рішень для зміцнення фінансово-економічної безпеки банків. Відтак особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка стану банківської системи, а також розробка дієвих механізмів запобігання і протидії її дестабілізації [38, с.17].

Безпеку банківського сектору можна розглядати з різних підходів: економічного, правового, організаційного, соціального, інформаційного, психологічного тощо. Однак ключове значення має саме економічний аспект, зокрема фінансова безпека, адже вона відображає базові інтереси населення, господарюючих суб'єктів, суспільства і держави та значною мірою визначає напрям їхньої діяльності. У наукових джерелах питання банківської безпеки висвітлюються з урахуванням двох основних підходів:

- аналізуються різні аспекти грошово-кредитної політики держави з позицій її безпеки, тобто дослідження проводяться на макрорівні;
- увага приділяється безпеці окремого банку, як самостійної установи, що передбачає вивчення цієї проблематики на мікрорівні

Розбудова ринкової економіки зумовлює необхідність формування надійного та фінансово стійкого банківського сектору, здатного протистояти як зовнішнім, так і внутрішнім загрозам в умовах зростання макроекономічної нестабільності. Одним із ключових шляхів досягнення цього є опрацювання теоретичних засад фінансової безпеки банківської системи. Сам термін «безпека» у перекладі з давньогрецької означає поняття «контроль над ситуацією». У науковій економічній літературі банківську безпеку трактують по-різному [5, с.144]:

- як рівень захищеності від дестабілізуючих чинників;
- як здатність оперативно і адекватно реагувати на негативні впливи економічного середовища діяльності;
- як стан стабільного функціонування, що забезпечує досягнення його цілей і реалізацію інтересів із захистом від внутрішніх і зовнішніх загроз;

– як комплекс заходів, спрямованих на охорону інтересів власників, клієнтів, персоналу та керівництва банківських установ, які формують банківську систему;

– як спроможність протидіяти посяганням на активи, діяльність та репутацію.

Найбільш характерні із них наведені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Підходи до трактування поняття «фінансова безпека банківської системи»

Автор	Визначення підходу
О. Барановський	«такий стан функціонування, за якого забезпечується стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, здатність ефективно виконувати свої функції та сприяти економічному розвитку держави» [4, с. 42]
Т. Болгар	«стан банківських установ, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку» [8, с. 9]
О. Васюренко	«здатність забезпечувати ефективно управління ресурсами та мінімізувати фінансові ризики» [14, с. 67]
В. Вовк	«стан, що характеризується здатністю протистояти можливим зовнішнім та внутрішнім загрозам банківської діяльності для забезпечення нормального функціонування та розвитку в умовах дестабілізуючого впливу оточуючого середовища та захищеності фінансових інтересів зацікавлених сторін (власників, клієнтів, працівників, керівництва, держави)» [15, с. 202]
Р. Вовченко	«фінансова безпека сукупності комерційних банків, а також їх клієнтів і контрагентів, професійних учасників фінансових ринків, регулятора ринку банківських послуг і держави, оскільки функціонування банківського сектору пов'язане з ризиками банківської діяльності, що включають в себе не лише ризики фінансових втрат банківських інститутів, але й ризики, на які наражаються пов'язані з їх діяльністю економічні агенти» [16, с. 55-56]
Н. Москаленко	«комплекс заходів, направлених на забезпечення захисту фінансових ресурсів банку та операцій із ними, а також, банківської інформації від різних загроз і ризиків для підтримки стабільного функціонування банку та його репутації на фінансовому ринку» [34, с. 55]
С. Побережний	«стан, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку» [35, с. 25]

Віддаючи належне напрацюванням українських науковців, хочемо запропонувати власне визначення фінансової безпеки банківської системи, як

сукупності умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану суб'єктів банківської системи дії або обставини, нездатні завдати шкоди та збитків встановленому порядку функціонування банківської системи, збереженню її активів та інфраструктури та завадити досягненню суб'єктами банківської системи статутних цілей їх діяльності.

До основних елементів фінансової безпеки банківської системи належать: ефективна система управління ризиками, належний рівень фінансової стійкості, достатня капіталізація та обсяг власного капіталу для покриття ризиків, висока якість інвестиційного та кредитного портфелів (активів в цілому), прибутковість діяльності, фінансовий потенціал, ефективний корпоративний контроль, конкурентноспроможність банківського сектору та його послуг, частка іноземного капіталу у статутному фонді. За таких умов, державне регулювання фінансової безпеки банківських установ спрямоване на узгодження та координацію всіх її складових для їх максимально ефективної взаємодії і запобігання конфліктам, що можуть загрожувати фінансовим інтересам держави.

Специфіка функціонування банківської системи проявляється у функціоналі її фінансової безпеки, яка наведена на рисунку 1.1.

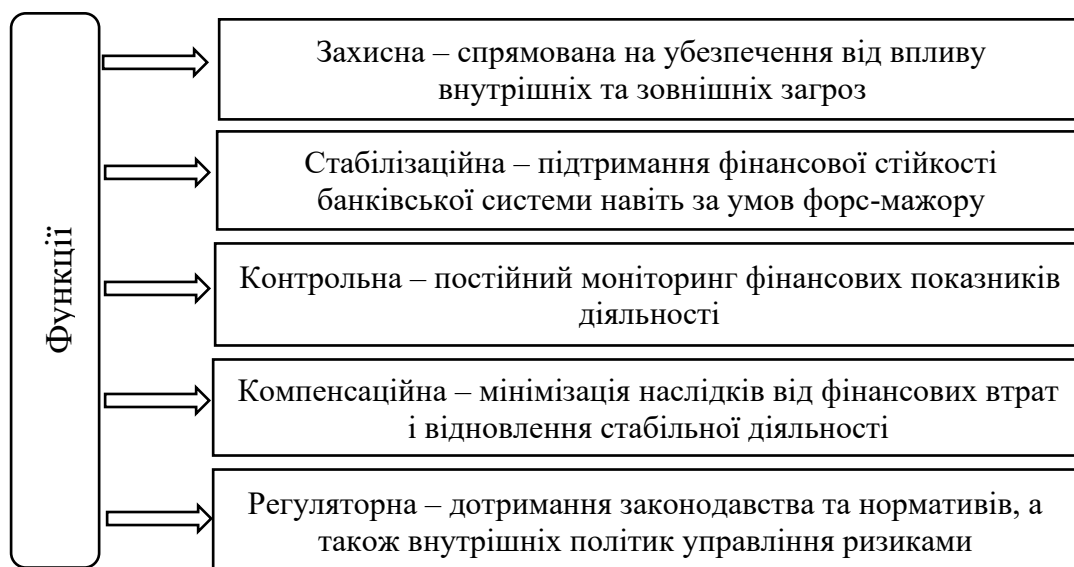

Рисунок 1.1 – Характеристика функцій фінансової безпеки банківської системи

Джерело: виокремлено автором на основі [5, 13, 14, 38]

Узагальнення наукових джерел дало змогу сформуванати систему принципів, що відображають сутність, об'єктивні закономірності та логіку забезпечення фінансової безпеки банківського сектору економіки (рисунок 1.2).

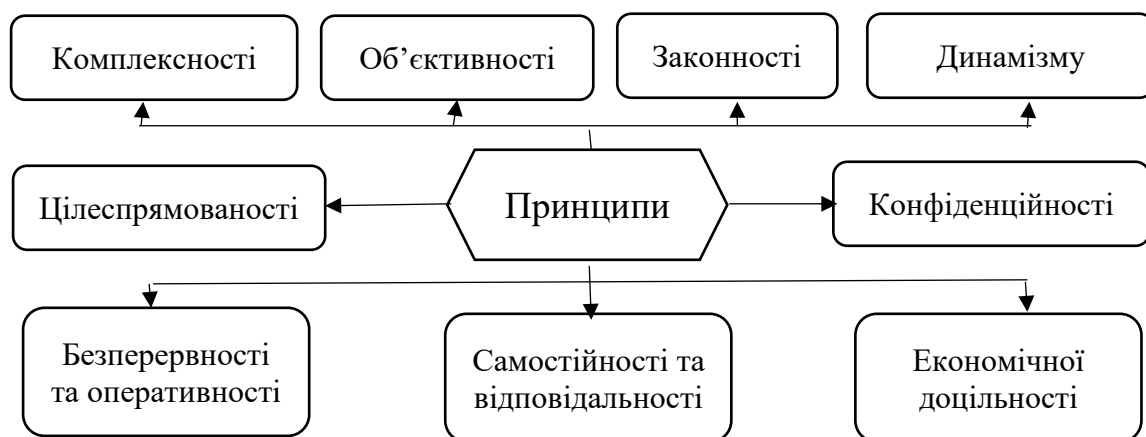

Рисунок 1.2 – Принципи забезпечення фінансової безпеки банківської системи

Джерело: побудовано автором на основі [6, 13, 14, 32]

Принцип комплексності передбачає врахування як внутрішніх, так і зовнішніх загроз, що впливають на фінансову стабільність банку. Принцип об'єктивності означає, що оцінювання рівня фінансової безпеки має здійснюватися на основі науково обґрунтованих методик, а не суб'єктивних суджень. Безперервність та оперативність полягають у постійному здійсненні заходів безпеки, що забезпечує своєчасне реагування на потенційні ризики. Принцип конфіденційності вимагає збереження внутрішньої інформації банку щодо можливих кризових явищ, оскільки її розголошення може негативно вплинути на довіру клієнтів. Законність передбачає, що всі заходи із забезпечення безпеки мають відповідати чинному законодавству України та нормативним актам регуляторних органів. Відповідно до принципу самостійності та відповідальності, підрозділи, що відповідають за фінансову безпеку, повинні мати необхідні ресурси і чітко визначені повноваження, закріплені у внутрішніх документах банку. Принцип економічної доцільності означає, що витрати на забезпечення безпеки мають бути обґрунтованими та не

шкодити ефективності діяльності банку. Цілеспрямованість передбачає узгодженість заходів безпеки зі стратегічними цілями банку та їх реалізацію в межах комплексної програми. Динамізм діяльності, який передбачає постійний розвиток та вдосконалення пропозиції банківських продуктів із кореляцією на потреби клієнтів.

Зростання рівня банківської безпеки є надважливим способом превентивного антикризового управління економічними процесами в країні. Проте, усталена думка щодо рівнів цього дослідження є відсутня. Так, О. Васильчишин наголошує, що дослідження банківської безпеки доцільно проводити на 3 основних рівнях [12, с.76]:

- безпека комерційного банку (рівень 1);
- безпека Центрального банку (рівень 2);
- безпека банківської системи в цілому (рівень 3).

На переконання О. Барановського та А. Лагно «таке дослідження для комплексного відображення статус-кво у цій сфері в національній економіці має здійснюватися на рівнях: 1) комерційний банк (мікрорівень), 2) банківський сектор, як сукупність комерційних банків (мезорівень), 3) Центральний банк і 4) банківської системи загалом (макрорівень). Крім того, дослідженню мають підлягати банківська безпека на рівні економічних або валютних союзів (метарівень), а також глобальна банківська система – на світовому ринку банківських послуг (мегарівень). Тобто, загалом дослідження банківської безпеки має здійснюватися на шести ієрархічних рівнях» [5, с. 143].

Фінансову безпеку банківської системи в цілому, а також її окремих елементів, доцільно розглядати у трьох вимірах. По-перше, з точки зору фінансових результатів її діяльності для економіки держави та для клієнтів і партнерів. По-друге., в контексті запобігання та нейтралізації як реальних, так і потенційних загроз фінансовому стану банківської системи країни, Національному банку України та комерційних банків. По-третє, з позиції створення комплексу умов, що забезпечують стабільний розвиток банківської

системи в цілому і кожного банку окремо. Також у структурі фінансової безпеки банківського сектору доцільно виокремити такі складові [10, с.18]:

- безпеку фінансової стійкості, яка характеризується стан системи, за якого вона є стабільною, захищеною від загроз, здатною протистояти негативним впливам, мінімізувати або уникати ризиків, компенсувати втрати та зберегти рівновагу;

- безпеку розвитку, що відображає здатність банківської системи, здійснювати зміни без втрати стабільності, удосконалювати свою діяльність, керовано приймати ризики та виходити на якісно новий рівень функціонування без загрози для власного існування.

Фінансова безпека окремого банку є невід'ємно пов'язаною із безпекою всієї банківської системи, оскільки між ними існує взаємний вплив. З одного боку, труднощі в діяльності окремо взятого банку можуть спричинити, так званий, «ефект доміно» та стати причиною загальносистемної банківської кризи. Це зумовлено специфікою банківської діяльності, адже банки оперують, переважно, залученими коштами, на відміну, наприклад, від підприємств реального сектору економіки. Тому, навіть часткова втрата довіри населення до одного банку, особливо великого, або, як його у нас називають, системоутворюючого, може викликати масове вилучення депозитів із банківської системи. З іншого боку, наявність системних проблем у банківському секторі негативно впливає на довіру до кожної окремої банківської установи. Усе це підкреслює важливість забезпечення фінансової безпеки банків. Зазвичай, економічну безпеку банківської системи визначають як такий стан, за якого фінансова стабільність і ділова репутація банків не зазнають втрат унаслідок цілеспрямованих дій окремих осіб чи організацій як усередині країни, так і за її межами, а також під впливом негативних макроекономічних та політичних чинників.

Фінансову безпеку банківської системи також доцільно розглядати у двох основних площинах: з точки зору фінансових результатів діяльності банків для економіки держави загалом, а також для їх клієнтів і партнерів; у контексті

попередження і недопущення реальних і потенційних загроз фінансовому стану окремих банківських установ, НБУ, банківської системи в цілому. Підходи до класифікації різних видів фінансової безпеки банківської системи наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Підходи до класифікації фінансової безпеки банківської системи

Ознака	Різновиди
Рівень управління	Мікрорівень, мезорівень, макрорівень, метарівень, мегарівень
Тип банківської системи	Дворівнева, триврівнева
Розвиток національної економіки	Країна з перехідною економікою; країна, що розвивається; країна з ринковою економікою
Джерело фінансування	Кошти держави, кошти приватних осіб, змішане
Стан банківської системи	Звичайний, надзвичайний. Передкризовий, кризовий, післякризовий
Ресурсно-функціональна спрямованість	Депозитна, кредитна, інвестиційна, валютна, боргова, платіжна, ресурсоутворююча
Форма прояву	Внутрішня, зовнішня
Бізнес-модель	Внутрішньобанківська, міжбанківська
Спрямованість	Тактична, стратегічна
Часовий характер	Ретроспективна, поточна, перспективна
Рівень динаміки	Незмінна, зростаюча, спадна, відновлювальна
Формалізація	Формалізована, неформалізована
Стан безпеки	Фактичний, очікуваний

Джерело: побудовано автором на основі [18, 20, 26]

Фінансово-стабільний та захищений банківський сегмент національної економіки виступає основою фінансової безпеки на загальнодержавному рівні, оскільки, залежно від свого стану, він може стимулювати економічне зростання, так і стримувати його. Досягнення цих цілей неможливе без створення ефективної системи забезпечення фінансової безпеки банківської сфери, яка прямо і опосередковано впливає майже на всі сфери суспільного життя та зачіпає інтереси всіх економічних суб'єктів. Формування такої системи має базуватися на чіткому визначенні сутності фінансової безпеки банківського сектору, виявленні чинників її формування, ідентифікації наявних загроз, а також визначенні показників, що відображають рівень її досягнення. Важливим є також комплексний аналіз стану фінансової безпеки банківської системи з метою

виявлення існуючих проблем і недоліків, а також розробка обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення рівня фінансової безпеки окремих банків, так і банківського сектору країни в цілому [26, с.85].

З огляду на вищевикладене, сутність фінансової безпеки банківської системи на загальнодержавному (макро) рівні полягає в тому, що вона виступає:

- сукупністю правових, економічних та соціальних відносин, які формують такий стан банківського сектору, за якого гарантується фінансовий суверенітет держави, стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз, ефективне використання фінансового потенціалу та недопущення погіршення становища всіх учасників ринку банківських послуг;

- здатністю і готовністю банківської системи у будь-який час і за різних умов захищати фінансові інтереси клієнтів, власників, партнерів, співробітників, учасників фінансового ринку, регулятора та держави загалом від можливих загроз і ризиків;

- суспільним благом, цінність якого визначається потребою економічних суб'єктів у збереженні заощаджень, отриманні якісного розрахунково-касового обслуговування, доступного кредитування та супутніх банківських послуг;

- сукупністю умов, за яких потенційно небезпечні фактори для фінансового стану банків і всієї системи або попереджаються, або знижуються до безпечного рівня, що унеможливорює порушення їх функціонування, втрату активів, дестабілізацію фінансових потоків чи виникнення кризових явищ;

- комплексом заходів (правових, фінансових, соціальних, організаційних тощо), спрямованих на захист банківського сектору та забезпечення його стабільного розвитку.

Таким чином, фінансова безпека банківської системи є багатогранною категорією, яку можна розглядати як систему відносин, спроможність до захисту, суспільну цінність, сукупність умов та комплекс заходів. Важливим аспектом є визначення її оптимального стану, що передбачає поєднання достатнього фінансового потенціалу, стабільності, надійності, інвестиційної

привабливості та ефективності функціонування, що, у свою чергу, забезпечує здатність протидіяти впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

1.2 Чинники формування загроз фінансовій безпеці банківської системи

Сучасні тенденції розвитку банківської сфери зумовлюють необхідність не лише ефективного контролю внутрішніх та зовнішніх ризиків, а й формування надійних механізмів фінансового захисту, що забезпечують стійкість та безпеку всієї системи [39, с.44]. Особливої актуальності набуває створення та впровадження дієвих стратегій захисту фінансових ресурсів, інформаційної конфіденційності та майнових інтересів суб'єктів банківської системи. Банківські установи мають зосереджуватися на підвищенні якості кредитного портфеля, зростанні прибутковості та мінімізації ризиків. Водночас, важливими залишаються питання підтримання ліквідності та надійності депозитів. В умовах цифровізації та посилення кіберзагроз, банки повинні активно впроваджувати сучасні інструменти кіберзахисту, використовувати інноваційні підходи до аналізу і моніторингу фінансових операцій. Безперервне оновлення технологій і адаптація до нових викликів сприяють зміцненню фінансової безпеки та підвищенню довіри клієнтів [34, с.55].

Фінансова безпека банку розглядається як сукупність заходів, спрямованих на захист інтересів усіх зацікавлених сторін – власників, керівництва, персоналу та клієнтів від можливих ризиків і загроз. Її рівень визначається здатністю банку ефективно протидіяти як фізичним посяганням, так і фінансовим махінаціям, включаючи незаконні операції, вплив кримінальних структур чи недобросовісної конкуренції. Важливим є також запобігання відмиванню коштів, незаконним трансакціям та іншим протиправним діям, що можуть підірвати стабільність діяльності банківської системи. Фінансова безпека банківського сегменту економіки ринкового типу

господарювання визначається низкою ключових чинників, до яких слід віднести [16, с. 78-79]:

- тип обраної економічної моделі в країні. В державах, які орієнтовані на сферу послуг, економіка стає менш капіталомісткою, водночас зберігаючи значні надлишкові ресурси. З демографічної перспективи такі країни, зазвичай, характеризуються старінням населення, що для банків означає потенційне зменшення попиту на багато видів фінансових продуктів»;
- специфіка організації фінансової системи в країні, наприклад, типу моделі, яку покладено в її основу – банкоцентричну чи ринковоцентричну;
- домінуюча модель розвитку банківської системи (екстенсивна чи інтенсивна, агресивна чи стримана). Поєднання екстенсивного та агресивного підходів спричиняє проциклічність і дисбаланси, тоді як орієнтація на інтенсивність та інновації сприяє консолідації банківського бізнесу, ефективному управлінню ліквідністю та підвищенню фінансової стійкості;
- ступінь впорядкованості та структурованості елементів банківської системи;
- наявність монопольних прав банків на окремі види діяльності, зокрема залучення депозитів;
- рівень узгодженості цілей банківського сектору з цілями національної економіки загалом, з урахуванням структури сектору, чіткості, ієрархічності та послідовності законодавчого визначення його функціонування як складової частини економічної активності;
- нерівномірність розвитку реального сектору економіки та банківської системи. Фінансові ринки демонструють швидше зростання, ніж реальна економіка, що му причиною є формування спекулятивних очікувань. Такий «відрив» банківського сектору пояснює виникнення дисфункцій через причинно-наслідковий зв'язок між цими явищами. Серед основних причин такого відриву – інтернаціоналізація економіки, лібералізація фінансових ринків, посилення фінансових дисбалансів, особливості використання акумульованого капіталу, зниження трансакційних витрат та скорочення часу ухвалення рішень;

- рівень розвитку кредитної культури, яка охоплює сукупність факторів, що формують середовище кредитних інститутів та визначають поведінку учасників ринку;
- особливостями культури залучення фінансових ресурсів, тобто, способами фінансування, що впливають на кількість кредитних установ, масштаби їх діяльності та ключові характеристики;
- інституційні особливості – рівень банківської маржі, а також належність банківського сектору до країн «фінансового центру» чи «фінансової периферії», включно з наявністю або відсутністю міжнародно визнаних рейтингів;
- доступність банківських послуг і рівень фінансового посередництва. Це проявляється у відмові від банків, як посередників на ринку позикового капіталу на користь прямого випуску та продажу цінних паперів емітентами; закриття депозитів клієнтами для інвестування в інструменти грошового ринку під час зростання ставок; впливі кредитних ресурсів за межі національного банківського сектору, а також ситуаціях, коли фінансові установи не можуть повною мірою виконувати свої посередницькі функції;
- наявність додаткових вилучень коштів із обігу, оскільки банки, на відміну від інших господарюючих суб'єктів, окрім сплати податків, ще зобов'язані формувати резерви, відповідно до обов'язкових вимог;
- діяльність транснаціональних банків на внутрішньому ринку держави. Використовуючи інформаційно-мережеві моделі бізнесу, вони швидко інтегруються в локальні ринки, обслуговують великі компанії та приватних клієнтів і пропонують доступ до спеціалізованих послуг, зокрема інформаційних ресурсів, пов'язаних із країною походження;
- проблема негативного відбору клієнтів – іноземні банки, виходячи на нові, особливо, ті, що розвиваються ринки, часто стикаються з тим, що їм дістаються менш надійні позичальники, від яких відмовилися місцеві банки і від яких ймовірність невиконання взятих на себе за кредитним договором зобов'язань є набагато вищою;

- посиленні обмеження, щодо реалізації прав акціонерів банків – прагнення максимізації прибутку не завжди узгоджується з цілями регулятора щодо мінімізації ризику банкрутства установ;

- межі адміністративного захисту прав позичальників зі сторони центрального банку країни, а також можливості його територіальних органів ефективно розглядати звернення споживачів послуг банківської сфери;

- вплив глобалізаційних процесів. Як національні, так і транснаціональні банки можуть виступати каталізаторами інтеграції у світову економіку, сприяючи співпраці транснаціональних і багатонаціональних корпорацій. Формування банківських мереж забезпечує інтеграцію на мікрорівні, тоді як розширення спектру послуг залежить від ступеня контролю транснаціональних банків над національними фінансовими установами.

Ключовою умовою забезпечення фінансової безпеки є своєчасне виявлення та нейтралізація загроз, здатних вплинути на фінансову стійкість банківської системи. Комплексний підхід до їх ідентифікації дозволяє глибше зрозуміти природу ризиків і сформувавши ефективну стратегію управління. Водночас, у науковій літературі відсутня єдина позиція щодо трактування та класифікації загроз, а поняття «загрози» і «чинники» часто зміщуються. Загалом, загрози перешкоджають реалізації інтересів банку, або створюють для нього потенційну небезпеку, зумовлену як внутрішніми, так і зовнішніми суперечностями [19, с.330].

Забезпечення фінансової безпеки банківської діяльності передбачає виконання низки важливих завдань, спрямованих на підтримання стабільності та ефективності функціонування банківської системи. До основних з них належать:

- захист законних інтересів інституцій банківської системи та її персоналу – передбачає дотримання вимог законодавства, нормативних актів, а також морально-етичних норм і принципів корпоративної відповідальності у всіх сферах банківської діяльності;

- запобігання правопорушенням і злочинним посяганням – полягає у впровадженні дієвих норм контролю, внутрішнього аудиту та моніторингу з метою недопущення шахрайства та інших незаконних дій;
- своєчасне окреслення наявних і потенційних загроз – забезпечується через постійний аналіз економічного середовища та фінансових процесів для прогнозування можливих ризиків і формування механізмів їх мінімізації;
- оперативне реагування на ризики – передбачає розробку антикризових заходів і швидке впровадження рішень у разі виникнення небезпечних ситуацій;
- виявлення причин і умов генерації загроз – здійснюється шляхом комплексного аналізу банківської діяльності для окреслення вразливих місць і подальшого вдосконалення системи безпеки;
- мінімізація негативних наслідків впливу зовнішніх факторів – включає розробку стратегії протидії недобросовісній конкуренції та злочинним діям із метою захисту фінансових інтересів банку.

Головною метою фінансової безпеки банківської системи є забезпечення ефективного використання акумульованих ресурсів і підтримання стабільності в умовах зростаючих ризиків. Важливим при цьому є своєчасне виявлення слабких сторін та їх усунення, що сприяє підвищенню надійності банківської діяльності та зміцненню її позиції на фінансовому ринку.

Загрози фінансовій безпеці формуються під впливом певних чинників. При цьому, варто відмітити, що чинники можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на стан фінансової безпеки банківської системи, тоді як загрози завжди мають виключно деструктивний характер, оскільки спричиняють фінансові або нефінансові втрати. У дослідженнях з питань фінансової безпеки поряд із поняттям «загроза» широко застосовується також терміни «виклик», «небезпека» та «ризик». Аналіз наукових праць свідчить, що ці поняття часто міксуються, або навіть ототожнюються, що пояснюється їх спільною характеристикою – наявністю потенційно шкідливого впливу. Водночас,

відсутність єдиного підходу до їх трактування зумовлює різночитання та ускладнює процес забезпечення безпеки [27].

Поняття «виклик» відображає сукупність обставин, які можуть впливати на важливі об'єкти безпеки та потребують відповідної реакції з боку системи управління, навіть якщо вони не несуть прямої загрози. Фактично, виклик можна розглядати як сигнал про можливу небезпеку, ігнорування якого призводить до зростання невизначеності та появи ризиків.

Небезпека, своєю чергою, означає ймовірність негативного впливу певних факторів або умов, що можуть завдати шкоди та спричинити небажані зміни у функціонуванні об'єкта. Вона має об'єктивний характер і пов'язана з дією деструктивних чинників, здатних завдати шкоди або, навіть, призвести до втрати стійкості системи. При цьому, небезпека не є адресною і може одночасно стосуватися кількох об'єктів.

Загроза ж є більш конкретизованим проявом небезпеки, що має чітке спрямування та безпосередньо пов'язана з можливістю завдання збитків, створення перешкод у досягненні цілей або виникнення негативних наслідків. Отже, попри близькість понять «виклик», «небезпека», «загроза», вони відображають різні рівні ймовірності завдання шкоди: виклик сигналізує про потенційні зміни, небезпека характеризує можливість негативного впливу, а загроза – його найбільш конкретну і безпосередню форму.

Поняття «ризик» є тісно пов'язаним із категорією «загроза» і на сьогодні є більш ґрунтовно дослідженим у сфері банківської діяльності, виступаючи однією з передумов виникнення загроз фінансовій безпеці. У широкому трактуванні фінансовий ризик розглядається як можливе відхилення фактичних результатів від очікуваних показників і прогнозів розвитку фінансової ситуації. Він безпосередньо пов'язаний із невизначеністю, адже наслідки його реалізації можуть бути як позитивними (отримання додаткового прибутку), так і негативними (виникнення збитків). Саме це і обумовлює відмінність між ризиком і загрозою: якщо ризик допускає варіативність результатів, то загроза завжди має негативний характер.

Ключовим елементом, що протиставляється фінансовій безпеці банківського сектору, є поняття шкоди. У цьому контексті її слід розуміти як погіршення фінансової стійкості банківської системи, зниження рівня захищеності його інтересів або втрату стабільності функціонування, що ускладнює його подальший розвиток. Оскільки, саме загрози безпосередньо спричиняють такі негативні наслідки, їх детальне дослідження набуває особливої важливості. Схематичний взаємозв'язок між поняттями «виклик», «загроза», «небезпека», «ризик» наведено на рисунку 1.3.

Узагальнюючи підходи до визначення сутності загроз, доцільно трактувати їх як реалізовану форму небезпеки. Це сукупність чинників і процесів, що порушують стабільність їх діяльності, знижують рівень захищеності фінансових інтересів і можуть спричинити не лише проблеми окремої установи, а й дестабілізацію всієї банківської системи.

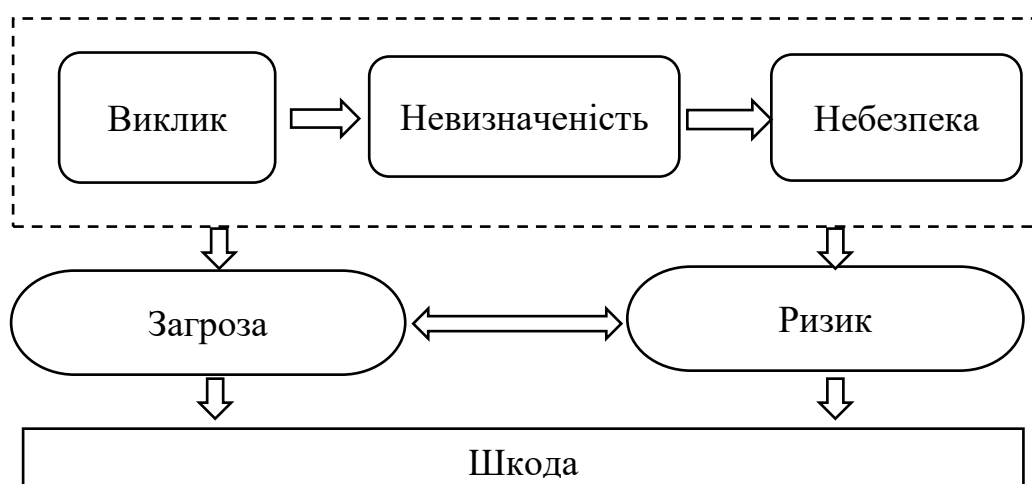

Рисунок 1.3 – Взаємодія понять «виклик», «загроза», «небезпека», «ризик»

Джерело: побудовано автором на основі [7, 15, 38, 40]

У науковців відсутня однастайна думка щодо підходів до класифікації загроз фінансовій безпеці банківської системи, проте всі вони сходяться на думці, що визначальною характеристикою (ознакою) виступає джерело їх виникнення, за якою їх можна класифікувати на зовнішні (екзогенні) та

внутрішні (ендогенні). На цьому підході до класифікації загроз наголошують усі, без винятку, дослідники цієї проблематики.

Внутрішні загрози генеруються, безпосередньо, в самому банківському секторі. До основних внутрішніх загроз варто віднести: неефективне управління, прорахунки у стратегічному плануванні та прогнозуванні банківської діяльності, помилки в аналізі власного капіталу і прибутковості, а також визначенні джерел зростання капіталу під час ухвалення тактичних рішень; дефіцит ліквідних активів, що виникає через недотримання економічних нормативів центрального банку країни; недостатній рівень кваліфікації персоналу та обмежений кадровий потенціал для вирішення ключових завдань із забезпечення безпеки банківської діяльності; неповернення кредитів і, як наслідок, втрати прибутку через надмірно ризикову кредитну політику; слабке маркетингове дослідження ринку банківських послуг, що призводить до низької диверсифікації операцій і відсутності ефективної рекламної стратегії; наявність витоків конфіденційної інформації та недоліки в організації збереження фінансових і матеріальних ресурсів банку [31, с.125].

Зовнішні загрози формуються під впливом факторів, що перебувають поза банківською системою, зокрема: несприятлива макроекономічна ситуація як в окремих регіонах, так і у державі загалом; нестабільність нормативно-правового середовища та політичні кризи; нестабільність податкової, кредитної або страхової політики в країні; високі темпи інфляції, або ж значні інфляційні очікування серед населення, або суб'єктів господарювання; складна криміногенна ситуація, зростання кількості злочинів фінансового характеру у банківській сфері; часті зміни обов'язкових нормативів центрального банку країни; недобросовісна конкуренція на ринку банківських послуг і негативний вплив конкурентів; дефіцит інвестиційних ресурсів і різке коливання валютного курсу; несприятливі умови кредитування реального сектору економіки та низький рівень інвестиційної активності; втрата клієнтів та їх довіри до репутації банківської системи; падіння реальних доходів у населення і господарюючих суб'єктів, що обумовлює неможливість виконання ними взятих на себе

зобов'язань з обслуговування кредитів. Систематизація основних підходів до класифікації загроз у сфері банківської діяльності наведена у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Підходи до класифікації загроз фінансовій безпеці банківської системи

Ознака	Вид загрози
Відношення до об'єкта	Внутрішні, зовнішні
Сфера формування	Політичні, правові фінансові, економічні, адміністративні, соціальні, кадрові, інформаційні, кримінальні
Джерело формування	Клієнти, злочинці, суб'єкти господарювання, держава
Об'єкт впливу	Фінансові ресурси, інфраструктура, інформаційні системи, персонал, адміністрація, власники
Вид діяльності	Операційна, неопераційна
Час дії	Форс-мажор, постійні
Тривалість дії	Коротко-, середньо-, довгострокові
Повторювальність	Нові, традиційні
Характер дії	Прямі, непрямі
Можливість прояву	Реальні, ймовірні
Можливість впливу	Некеровані, керовані
Ступінь значущості	Суттєві, мало суттєві, несуттєві
Ступінь небезпеки	Підвищені, небезпечні, особливо небезпечні

Джерело: побудовано автором на основі [4, 5, 17]

З метою протидії загрозам і ризикам в діяльності банківської системи використовуються підходи звичайного та антикризового управління, оскільки інструментарій, що застосовується при стабільній діяльності суттєво відрізняється від ситуації, коли діяльність зіштовхується із фінансовими труднощами. Водночас, це не означає зміни самого переліку доступних засобів управління. Усі інструменти та методи забезпечення фінансової безпеки банку умовно поділяються на дві групи – внутрішні та зовнішні. Такий поділ ґрунтується на двох ключових положеннях: по-перше, банк самостійний суб'єкт господарювання, який має власну економічну незалежність і здатний самостійно вживати заходів для підтримання власної фінансової безпеки; по-друге, його діяльність регулюється державою, яка володіє відповідними механізмами впливу на банківську сферу. До внутрішніх методів забезпечення фінансової безпеки належать фінансове планування, аналіз діяльності, її регулювання та контроль.

Своєю чергою, зовнішні методи охоплюють банківське регулювання, банківський нагляд та банківський контроль з боку уповноважених органів.

В цілому ж, виявлення, ідентифікація, оцінювання та забезпечення фінансової безпеки банківського сектору є невід'ємною складовою ефективного банківського менеджменту. Це питання набуває актуальності як на рівні окремої кредитної установи (мікрорівні), так і в масштабах економіки загалом (макрорівень), з урахуванням впливу економічних та соціокультурних чинників. Класифікація загроз фінансовій безпеці банківської системи дає змогу своєчасно вживати заходів для їх попередження або зменшення негативних наслідків. Практика свідчить, що чим детальніше систематизовано проблему, тим легше знайти ефективні шляхи її вирішення.

2 ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕГМЕНТУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

2.1 Аналіз стану фінансової безпеки банківського сектору України у 2023-2025 роках

Стан фінансової безпеки банківської системи України упродовж 2023-2025 років формувався під впливом безпрецедентних викликів, пов'язаних із триваючою повномасштабною війною, макроекономічною нестабільністю, яка була похідною від воєнного стану та необхідністю швидкої адаптації до нових умов функціонування. Водночас цей період продемонстрував значну стійкість банківського сектору до впливу негативних факторів, який, попри складні обставини, зберіг здатність виконувати ключові функції на ринку фінансового посередництва.

У 2023 році основним фактором ризику залишалася військова агресія, що впливала на всі сфери економіки. Банківська система діяла в умовах підвищеної невизначеності, обмеженого доступу до кредитних ресурсів і зростання рівня кредитних ризиків. Водночас, завдяки оперативним діям Національного банку України, було забезпечено стабільність грошово-кредитного ринку. Введені раніше валютні обмеження, фіксація обмінного курсу та підтримка ліквідності банків сприяли запобіганню панічним настроям серед населення. Важливим досягненням стало збереження довіри вкладників, що проявлялося у поступовому «вливанні» депозитів у банківську систему держави. У 2023 році економіка України, яка пережила перший кризовий рік війни, який супроводжувався падінням ВВП на 30%, вступила у фазу відновлення, адаптувавшись до викликів воєнного стану. Сповільнилася інфляція до 5,1% за рік у порівнянні із 26,6% у 2022 році. Національна валюта девальвувала на 4% відносно долара США та на 8% - відносно євро, що було значно меншим

показником у порівнянні із 2022 роком, коли девальвація склала 34% та 26%, відповідно. У 2023 році НБУ перейшов до режиму керованої гнучкості курсу, який передбачав його щоденні коливання в обмежених межах, залежно від ринкової ситуації. У грудні 2023 року облікова ставка була знижена до 15% та посилено вимоги до норм обов'язкових резервів. На кінець 2023 року, обсяг золотовалютних резерви НБУ перевищив довоєнний рівень та становив 40,5 млрд дол США. Банківська система зберігала стабільність та безперервність своєї роботи [1].

У 2024 році фінансова безпека банківської системи почала поступово зміцнюватися. Спостерігалось відновлення економічної активності, хоча й нерівномірне. Банки адаптували свої бізнес-моделі до нових реалій – активніше розвивали цифрові сервіси, оптимізували витрати та переглядали кредитні портфелі. Значну роль відіграли міжнародні фінансові організації, які надавали Україні макрофінансову допомогу, що позитивно впливало на валютну стабільність і платіжний баланс. У цей період також посилилися вимоги до управління банківськими ризиками, зокрема кредитним та операційним, що сприяло підвищенню загальної стійкості сектору. Констатуючи реалії функціонування банківської системи у 2024 році, слід визнати, що війна не завдала суттєвої шкоди цьому сегменту вітчизняної економіки. Рівні ліквідності та капіталу значно перевищували встановлені нормативи. Банківська система спрацювала із прибутком до оподаткування у, близько, 190 млрд грн, а сам банківський сегмент зберіг значні можливості для нарощення кредитування, як основного із факторів економічного відновлення країни. Чистий гривневий кредитний портфель бізнесу виріс на 21%, а фізичних осіб – майже на 40%. Додатковим чинником підтримки прибутковості банківської діяльності стало вкладення у державні цінні папери – ріст інвестицій в ОВДП становив 35% за рік. Разом із тим зменшилася вартість залученого ресурсу, яка була обумовлена зниженням ставок за депозитами. Висока якість кредитного портфеля сприяла також низьким відрахуванням у резерви під кредитні ризики [2].

Протягом 2025 року спостерігалися більш виважені ознаки стабілізації банківської системи. Зростання довіри клієнтів, поступове відновлення кредитування та покращення якості активів стали ключовими позитивними тенденціями. Банки почали активніше кредитувати бізнес, особливо у пріоритетних галузях, таких як аграрний сектор, енергетика та відновлення інфраструктури. Водночас, залишалися виклики у вигляді високого рівня проблемних кредитів, залежності від зовнішнього фінансування та ризику, пов'язані з безпековою ситуацією. За підсумками 2025 року банківський сектор України підтвердив свою високу стійкість – рівні капіталу та ліквідності впевнено перевищували встановлені регуляторам нормативи. Сукупний прибуток до оподаткування досяг історичного максимуму – 212 млрд грн, що дало змогу банкам виступити одним із ключових внутрішніх інвесторів економіки. За оцінками фахівців, чистий прибуток платоспроможних установ після сплати податків становив 127 млрд грн, що на 39% більше, ніж роком раніше. Таких результатів вдалося досягти завдяки збереженню значної чистої процентної маржі, навіть попри поступове зниження вартості ресурсів і ринкових ставок. Додатковим чинником стали відсутність подвоєння податкового навантаження для банків, яке відбувалося у попередні роки.

Основним джерелом прибутковості залишалися інвестиції в державні облігації (ОВДП), обсяг яких у банківських портфелях зріс на 28%, а також активізація кредитування. Зокрема, чистий гривневий кредитний портфель бізнесу збільшився на 20%, тоді як кредитування фізичних осіб, незважаючи на жорсткі макропруденційні обмеження, зросло на 34%. Водночас, якість кредитного портфеля залишилася на високому рівні – витрати на формування резервів під можливі збитки були мінімальними – лише 0,5% від загального обсягу. Чистий комісійний дохід остаточно перевищив довоєнні показники, зрісши на 13% завдяки поживленню транзакційної активності та зростаючому переходу клієнтів на безготівкові розрахунки. Частка непрацюючих активів суттєво скоротилася – із 8,4% у 2024 році до 3,75% - на кінець 2025 року. Попри зростання витрат, пов'язаних із забезпечення кібербезпеки та енергетичної

автономності відділень, операційна ефективність банків залишилася на високому рівні. За результатами року, лише сім невеликих банківських установ зазнали збитків. Важливою тенденцією стало введення базової ставки оподаткування банківського прибутку на рівні 25%. Загалом, обсяг податкових надходжень від банків до державного бюджету у 2025 році склав близько 85 млрд грн [3].

Важливим аспектом фінансової безпеки у цей період була капіталізація банків. Більшість установ зберігали достатній рівень капіталу завдяки попередньо проведеним реформам і жорсткому регуляторному нагляду. Державні банки відігравали ключову роль у підтримці стабільності системи, хоча це також піднімало питання ефективності управління та необхідності подальшої приватизації. Не менш значущим фактором стала цифровізація банківських послуг. В умовах війни дистанційні канали обслуговування стали критично важливими для забезпечення безперервності роботи банків. Українські банки продемонстрували високий рівень технологічної готовності, що позитивно вплинуло на їхню конкурентоспроможність і фінансову безпеку.

Для вірного розуміння тенденції розвитку банківського ринку в Україні та стану банківської безпеки, варто оцінити основні показники діяльності інститутів другого рівня банківської системи – банків. У таблиці 2.1 показано основні кількісні та фінансові показники стану банківської системи. Можемо зробити висновок про те, що кількість банків у кредитній системі знизилася із 63 до 60 установ, що дає нам показник зменшення у 3 банки, або ж 4,76% – у відносному значенні. Банки з іноземною участю у їх капіталі складають, близько половини від загальної кількості, проте їх кількість зменшилися із 27 до 26 банків, тобто на 1 банк, або ж на 3,7% в загальній питомій вазі таких кредитних установ. Кількість банків із 100% іноземним капіталом протягом усього періоду була стабільною та складала 19 установ. Із 3308621 млн грн до 4181346 млн грн виросли загальні банківські активи у вартісному вимірі, що дає нам відносне збільшення на 26,38%, або ж 872728 млн. грн у абсолютному розрахунку. Із 296797 млн грн до 463417 млн. грн збільшився банківський капітал, тобто на 166620 млн грн, або на 56,14%. Обсяг консолідованого статутного капіталу

банків виріс із 404751 до 406184 млн грн, що дає нам абсолютний приріст на 1433 млн грн, або на 0,35%. Питома вага наданих кредитів зросла із 1024852 млн. грн до 1220332 млн. грн, або на 19,07%, чи на 195480 млн грн у абсолютному вимірникові. Зобов'язання банків теж показали тенденцію до росту – із 2646009 млн. грн до 3537183 млн. грн, тобто на 33,68% або на 891174 млн. грн.

Таблиця 2.1 – Динаміка основних показників діяльності банків в Україні за період 2023-2025 роках

Показник	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення			Темп росту,%		
				2024/2023 pp.	2025/2024 pp.	2025/2023 pp.	2024/2023 pp.	2025/2024 pp.	2025/2023 pp.
Кількість банків	63	61	60	-2	-1	-3	-3,17	-1,64	-4,76
- з іноземним капіталом	27	26	26	-1	0	-1	-3,70	0	-3,70
- з 100% іноземним капіталом	19	19	19	0	0	0	0	0	0
Банківські активи загальні, млн. грн	3308621	3774921	4181349	466300	406428	872728	14,09	10,77	26,38
Капітал банку, млн. грн	296797	381642	463417	84845	81775	166620	28,59	21,43	56,14
Статутний капітал, млн грн	404751	406835	406184	2084	-651	1433	0,51	-0,16	0,35
Надані кредити, млн. грн	1024852	1138036	1220332	113184	82296	195480	11,04	7,23	19,07
Зобов'язання банків, млн грн	2646009	3040958	3537183	394949	496225	891174	14,93	16,32	33,68

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядкової статистики НБУ.

Обов'язкові резерви за активними операціями, динаміка яких наведена на рисунку 2.1, як інструмент грошово-кредитної політики, допомагають зрозуміти нам, яка сумарна величина коштів була задепонована на кореспондентському рахунку банками протягом певного періоду часу для покриття можливих збитків. Як бачимо, їх величина протягом 2023-2025 років зменшилася у 2 рази – із 371,19 млрд грн до 186,22 млрд грн. така динаміка може бути обумовлена як змінами у величині активних операцій, так і змінами самих норм резервування.

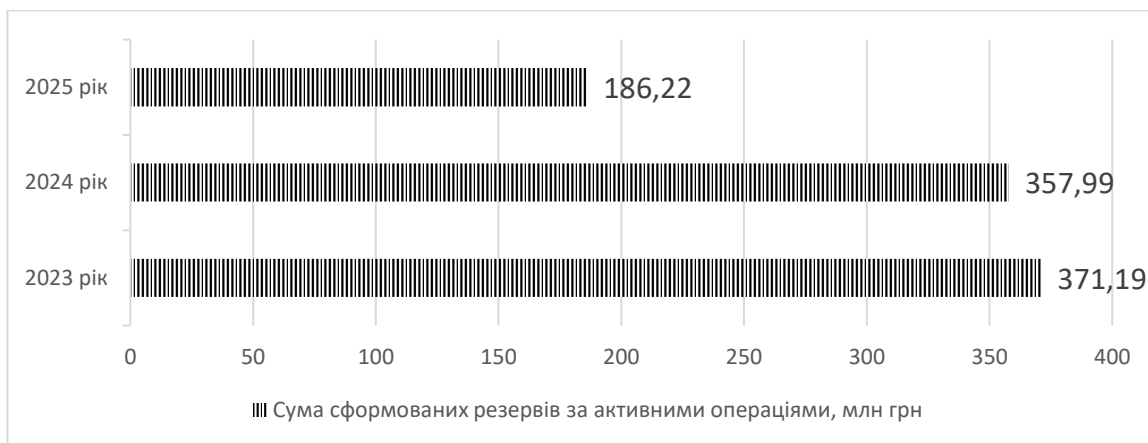

Рисунок 2.1 – Вартісна величина обсягів сформованих резервів за активними операціями у банківській системі України протягом 2023-2025 років
Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядкової статистики НБУ.

Аналіз наведених у таблиці 2.2 показників пруденційних нормативів банківської системи України за 2023-2025 роки засвідчує загальне зміцнення стану вітчизняних банків, хоча окремі індикатори демонструють певні ризикові тенденції. Так, мінімальний розмір регуляторного капіталу (Н1) має чітку позитивну динаміку – зростання із 258,3 до 290,7 млрд грн. Абсолютне зростання склало 32,4 млрд грн, а темп прирості – 12,54%. Це вказує на поступове нарощення капітальної бази банків, що є важливим фактором фінансової безпеки та здатністю покривати ризики.

Норматив достатності регулятивного капіталу (Нрк) у 2024 році суттєво виріс – із 12,24% до 17,35%, тобто на 41,75% від початкової величини, що значно перевищує граничний показник у 10%. У 2025 році відбулося незначне його зниження до 16,37%, або на 5,56% від рівня 2024 року, однак показник залишається на високому рівні. Загалом, за 2023-2025 роки спостерігається приріст на 33,74%, що свідчить про достатній запас капіталу. Важливим є впровадження нових нормативів – Нк1 (капітал 1 рівня) та Нок1 (основний капітал 1 рівня), які у 2024-2025 роках перевищують нормативні значення більш ніж удвічі (понад 16%). Хоча у 2025 році спостерігалось незначне зниження на 5,02% від величини 2024 року, проте це не створює загроз, а радше свідчить про стабілізацію після різкого зростання. Коефіцієнт левереджу (LR) у 2025 році

становив 6,89%, що більш ніж удвічі перевищував норматив не менше 3%. Це вказує на низький рівень боргового тиску та високий рівень капіталізації банків.

Таблиця 2.2 – Динаміка пруденційних нормативів банківської системи України у 2023-2025 роках

Показник	Величина нормативу	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення			Темп росту,%		
					2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.	2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.
Мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1), млрд грн	0,2 на 1 банк	258,3	268,8	290,7	10,5	21,9	32,4	4,07	8,15	12,54
Норматив достатності регулятивного капіталу (Нрк),%	≥10	12,24	17,35	16,37	5,11	-0,98	4,13	41,75	-5,65	33,74
Норматив достатності капіталу 1 рівня (Нк1),%	≥7,5	-	16,92	16,08	-	-0,84	-	-	-4,96	-
Норматив достатності основного капіталу 1 рівня (Нок1),%	≥5,625	-	16,92	16,07	-	-0,85	-	-	-5,02	-
Коефіцієнт леведжу (LR)	≥3	-	-	6,89	-	-	-	-	-	-
Розмір ризику на одного контрагента (Н7),%	≤25	15,53	15,09	16,29	-0,44	1,2	0,76	-2,83	7,95	4,89
Величина великих кредитних ризиків (Н8),%	≤800	63,13	66,53	88,69	3,4	22,16	25,56	5,39	33,31	40,49
Розмір кредитного ризику при операціях пов'язаними особами (Н9),%	≤25	1,08	1,57	3,18	0,49	1,61	2,1	45,37	102,5	194,4
Загальна сума інвестування (Н12),%	≤60	0,01	0,06	0,06	0,05	0	0,05	500	0	500

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядової статистики НБУ.

Щодо кредитного ризику, то норматив Н7 (ризик на одного контрагента) залишається у межах допустимого рівня не більше 25% і демонструє незначні коливання. У 2024 році він дещо знизився на 2,83%, але у 2025 році зріс до 16,29%. Загалом, відхилення є помірними та не становлять загрози. Водночас

норматив великих кредитних ризиків (Н8) має тенденцію до зростання – із 63,13% у 2023 році до 88,69% у 2025 році. Хоча показник суттєво нижчий за граничний рівень у 800%, темп приросту (40,49% за два роки) свідчить про зростання концентрації кредитних ризиків, що потребує уваги. Найбільш динамічним є норматив Н9 (операції з пов’язаними особами), який зріс майже утричі – із 1,08% до 3,18%. Темп приросту у 2025 році становив більше 100%, а за два роки, сумарно, - 194,4%. Попри те, що значення залишається значно нижчим за граничний рівень у 25%, така динаміка може свідчити про активізацію операцій із пов’язаними структурами. Норматив інвестування (Н12) також демонструє різке зростання – у 5 разів в 2024 році, однак його значення залишається мізерним – 0,06%, у порівнянні із допустимим рівнем не більше 60%, тому не становить ризику для банківської системи.

Частка непрацюючих кредитів в економіці України, за 2023-2025 роки, у розрізі основних груп позичальників, наведена на рисунку 2.2.

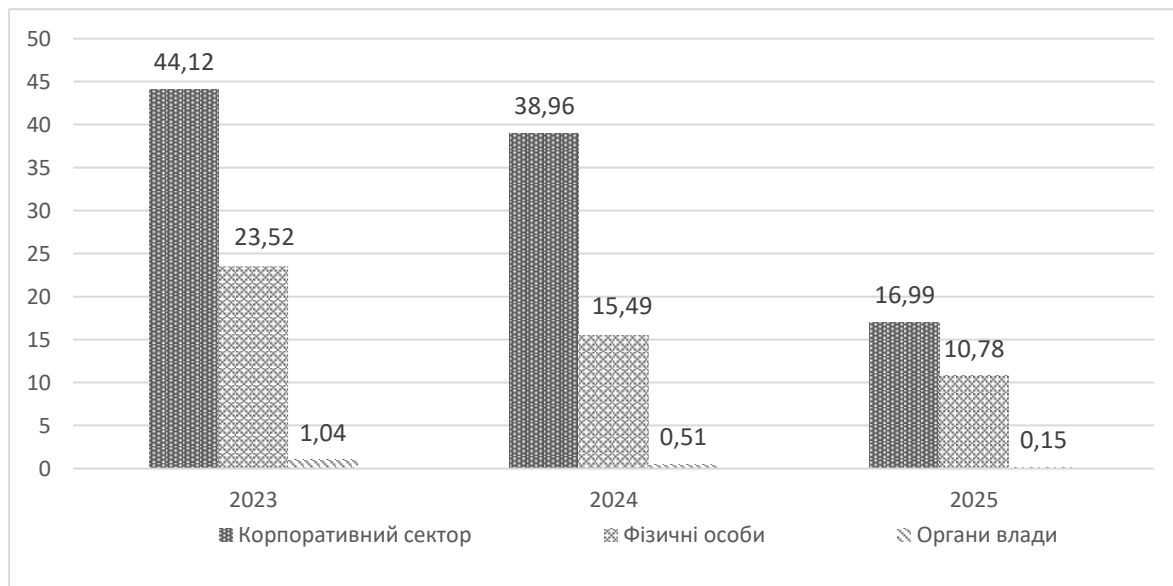

Рисунок 2.2 – Частка непрацюючих кредитів в економіці України за період 2023-2025 рр.,%

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядкової статистики НБУ.

Як бачимо, в цілому тенденція є позитивною, оскільки відбувається зменшення питомої ваги зазначених кредитів за усіма секторами позичальників.

Лідером за абсолютною часткою непрацюючих кредитів є корпоративний сектор, у якого в 2023 році їх частка становила 44,12%, проте зменшилася у 2024 році до 38,96%, а у 2025 році – до 16,99%, тобто у 2,5 рази. На другому місці, із подібною динамікою, знаходиться сектор позичальників-фізичних осіб, у яких частка непрацюючих кредитів зменшилася у 2023-2025 роках із 23,52% до 10,78%. Найменша ж частка непрацюючих кредитів фіксується у секторі органів державної влади та місцевого самоврядування, який показав найбільше відносне зменшення – у 6 разів, із 1,04% до 0,15%.

На рисунку 2.3 показано зміну частки непрацюючих кредитів, протягом 2023-2025 років, у розрізі банківського сегменту із розбивкою його на банки із державним, іноземним та приватним капіталом.

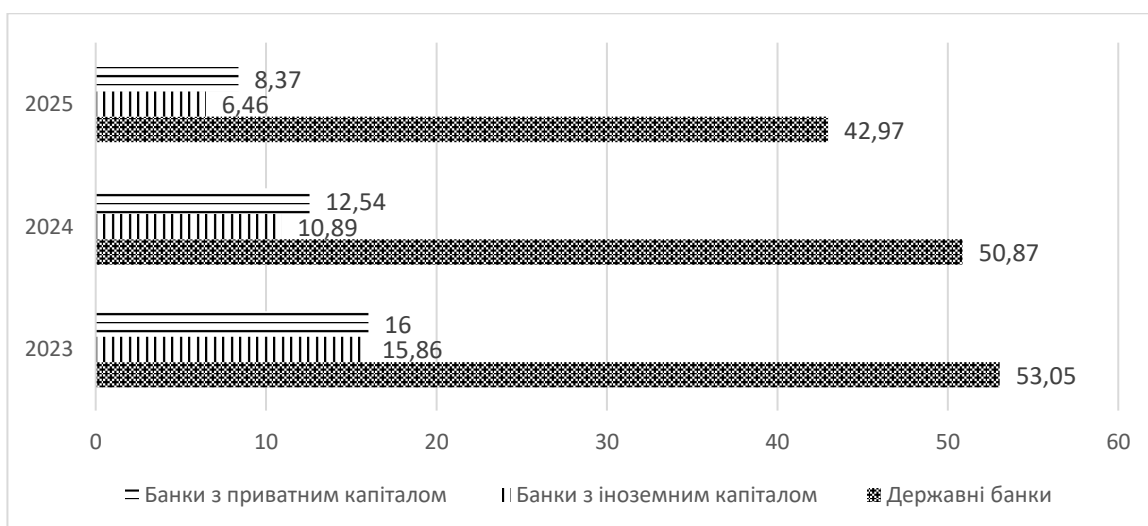

Рисунок 2.3 – Частка непрацюючих кредитів у розрізі банків за період 2023-2025 рр.,%

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядової статистики НБУ.

Як видно із рисунку, найбільшу питому вагу непрацюючих кредитів зафіксовано у групі банків із державним капіталом, якщо у 2023 році їх частка складала 53,05%, то у 2024 році зменшилася до 50,87%, а у 2025 році – до 42,97%. Така тенденція свідчить про наявність суттєвих загроз для фінансової безпеки банків цієї групи, навіть не дивлячись на те що відбувається помітне падіння частки непрацюючих кредитів на 10,08%. Більш ніж удвічі зменшилася питома

вага непрацюючих кредитів у сегментів банків з іноземним капіталом – із 15,86% у 2023 році до 6,46% у 2025 році. Подібну двократну тенденцію зменшення продемонструвала питома вага непрацюючих кредитів у вітчизняних банків з приватним капіталом, яка зменшилася із 16% у 2023 році до 8,37% у 2025 році. Така тенденція ще раз підтверджує стару добру істину про те, що приватний капітал завжди краще контролює використання капіталу, на відміну від найманого менеджменту у державному секторі.

На рисунку 2.4 показано основні показники прибутковості роботи українських банків у 2023-2025 роках – рентабельність активів та рентабельність капіталу. Якщо рентабельність активів виросла у відносному обрахунку на 0,2% – із 3,38% у 2023 році до 3,58% – у 2025 році, то рентабельність капіталу показала протягом цього ж періоду, обернену тенденцію – зменшення із 31,61% до 29,98% або ж на 1,63%.

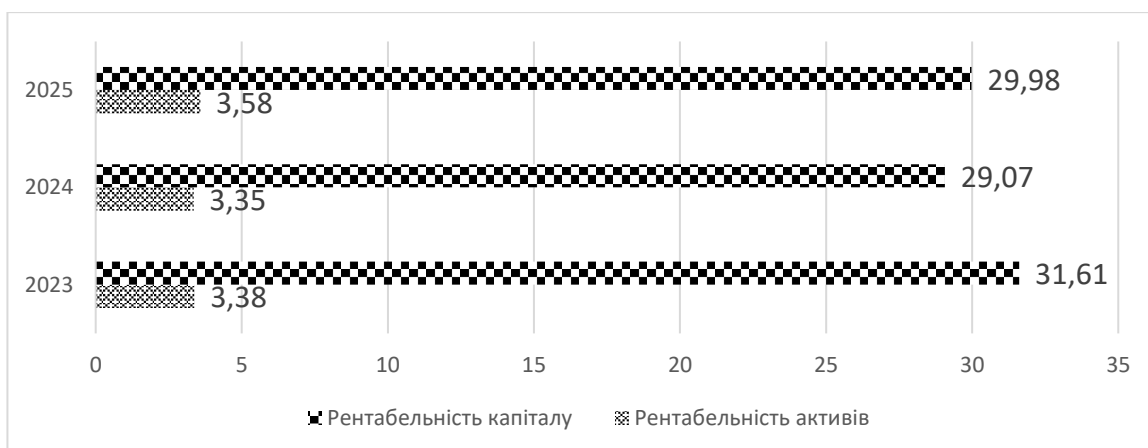

Рисунок 2.4 – Рентабельність діяльності вітчизняних банків у 2023-2025 роках

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядкової статистики НБУ.

Таким чином, у 2023-2025 роках банківська система України продемонструвала високий рівень адаптивності та стійкості до кризових умов. Попри значні ризики, вона змогла зберегти функціональність і довіру клієнтів, що є ключовими елементами банківської системи. Подальший розвиток банківського сектору від стабільності безпекової ситуації, ефективності

економічної та фінансової політик, що реалізуються в країні та продовження структурних реформ.

2.2 Вектори підвищення рівня фінансової безпеки банків на прикладі АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК»

АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» (далі – ПУМБ) було засновано 20 листопада 1991 року, хоча, фактично, він розпочав свою діяльність на банківському ринку України у квітні 1992 року, після його реєстрації 23 грудня 1991 року Національним банком України. На сьогоднішній день, ПУМБ відноситься до групи універсальних банків, який за 34 роки своєї діяльності надає максимально широкий спектр банківських послуг фізичним особам та суб'єктам господарювання малого, середнього та великого бізнесу. Із вересня 1999 року банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. За період своєї діяльності банк здійснив злиття із двома іншими кредитними установами – із Донгорбанком у 2011 році та «Ренесанс Капіталом» у 2015 році.

Банк провадить свою діяльність у формі акціонерного товариства, акції якого перебувають у власності 2 юридичних осіб – 92,43% у «СКМ ФІНАНС» та 7,66% у SCM HOLDINGS LIMITED, зареєстрованої на Кіпрі. Зазначені суб'єкти господарювання належать громадянину України Ахметову Р. Л., який, таким чином, через них, є власником АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» [3].

Повна назва банку – акціонерне товариство «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК», скорочена назва – АТ «ПУМБ». Місцезнаходження банку – Україна, м. Київ, вулиця Андріївська 4. На кінець 2025 року територіальна структура банку складалася із 5 регіональних центрів та 214 відділень в Україні.

Головною метою діяльності банку є утвердження його у якості сучасної, універсальної та конкурентоспроможного фінансового посередника, що займає провідні позиції на ринку банківських послуг і повною мірою задовольняє потреби клієнтів у сучасних фінансових інструментах. Відповідно до діючого банківського законодавства та отриманих від НБУ ліцензій, АТ «ПУМБ» здійснює свою діяльність за наступними напрямками:

- залучає депозитні кошти від фізичних та юридичних осіб;
- відкриває і обслуговує поточні рахунки клієнтів та банківських установ; розміщує залучені фінансові ресурси від власного імені, приймаючи на себе відповідні ризики;
- надає гарантії, поручительства та інші зобов'язання на користь третіх осіб;
- забезпечує послуги відповідального зберігання, а також надає сейфи в оренду для збереження цінностей і документів;
- здійснює емісію, купівлю, продаж і обслуговування чеків, векселів та інших платіжних документів;
- емітує банківські платіжні картки та проводить операції з їх обслуговування;
- здійснює операції з валютою;
- проводить операції з цінними паперами, к від власного імені, так і від імені своїх клієнтів;
- емітує власні корпоративні та боргові цінні папери;
- інвестує кошти у статутні капітали та акції інших юридичних осіб;
- провадить депозитарну діяльність і обслуговує реєстри власників іменних цінних паперів.

Органом, що у межах своєї компетенції здійснює захист прав акціонерів банку, його вкладників та кредиторів, контролює та регулює роботу Правління банку є його Наглядова рада, яку очолює Валентин Міхов. Управління поточною діяльністю АТ «ПУМБ» покладено на його виконавчий орган – Правління банку, яке очолює Сергій Черненко.

Згідно із Стратегією свого сталого розвитку, АТ «ПУМБ» реалізує заходи, спрямовані на вдосконалення системи управління та підвищення ефективності бізнес-процесів. Вагомою складовою внутрішніх трансформацій є розвиток професійних компетентностей персоналу. Впровадження проєктів внутрішнього вдосконалення покликане сприяти розширенню комерційної діяльності, зниженню операційних витрат і забезпеченню надійного контролю за різними видами ризику.

З метою зростання рівня прибутковості та підвищення ефективності діяльності АТ «ПУМБ» надалі розвиватиме роздрібний сегмент і малий бізнес, розширюватиме клієнтську базу шляхом формування довгострокових партнерських відносин, збільшуватиме мережу відділень, удосконалюватиме процеси через їх реінжиніринг і автоматизацію, а також підвищуватиме їх надійність і оптимальність. Основні напрями розвитку в межах Стратегії на 2024-2028 роки полягають у наступних заходах:

- орієнтація на формування ефективної та стійкої банківської моделі;
- зосередження на ключових клієнтських сегментах – корпоративному і роздрібному бізнесах;
- диверсифікація ресурсної бази та джерелами залучення коштів і кредитного портфеля – за основними позичальниками та видами економічної діяльності;
- підтримання високого рівня ліквідності;
- ефективне управління ризиками та контроль витрат на формування резервів за рахунок ретельного відбору позичальників;
- впровадження передових стандартів банківського обслуговування [37].

Для розуміння тих фінансово-економічних процесів та основних тенденцій розвитку АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК», необхідно дослідити основні параметри його діяльності – капітал та фінансові результати, активи і пасиви. Основним напрямком активних операцій банку є надання позик та операції з інвестування коштів у цінні папери. Основну частину кредитного

портфеля банку формують корпоративні клієнти, тоді як сегмент роздрібного бізнесу становить близько чверті загального обсягу клієнтського кредитування. За строками переважають короткострокові кредити, а за цільовим призначенням – фінансування поточної діяльності. Рівень диверсифікації корпоративного кредитного портфеля за видами економічної діяльності оцінюється як достатній.

Аналіз даних, які показані у таблиці 2.3 показує, що у 2023-2025 роках активи банку демонструють стійку тенденцію до зростання – із 162546565 до 239870958 тис. грн, або на 47,57% у відносному обрахунку чи на 77324393 тис. грн. Чисті активи також зросли на 50,67%, або на 77696934 тис. грн – із 153334846 до 231031780 тис. грн, що свідчить про розширення масштабів діяльності та зміцнення фінансового потенціалу. Найбільший вплив на зростання активів мали кредити та заборгованість клієнтів, які зросли із 52058047 до 98145589 тис. грн, тобто на 88,53%, або на 46087542 тис. грн, що вказує на активізацію кредитної політики банку. Значну частку займають також цінні папери, обсяг яких зріс на 34,09%, або на 23240574 тис. грн, із 68167854 до 91408428 тис. грн, що свідчить про розвиток інвестиційного напрямку діяльності банку.

Кошти в інших банках зросли із 15064420 до 20358970 тис. грн, тобто на 5294550 тис. грн, або на 35,15%, що може свідчити про підвищення ліквідності та міжбанківської активності. Грошові кошти та їх еквіваленти збільшилися на 17,94%, або на 2311738 тис. грн (із 12885070 до 15196808 тис. грн), хоча у 2025 році спостерігається незначне зниження, порівняно із 2024 роком (на 292774 тис. грн, або на 1,89%). Основні засоби та нематеріальні активи зросли із 2206584 до 2750880 тис. грн на 24,67% (544296 тис. грн), що відображає інвестиції в банківську інфраструктуру. Водночас, інші активи скоротилися на 40,14% (-252292 тис. грн), із 628461 до 376169 тис. грн, що може свідчити про оптимізацію структури банківського балансу. Фінансові активи за справедливою вартістю повністю зникли, хоча у 2023 році їхня вартісна величина становила 8510 тис. грн, що обумовлено змінами у інвестиційній стратегії. Резерви мають тенденцію до зменшення на 4,04%, або на 372541 тис. грн, із -9211719 до -8839178 тис. грн,

що може свідчити про покращення якості активів або зміну підходів до оцінки ризиків. Інвестиційна нерухомість демонструвала динаміку до росту у період 2023-2024 років, коли збільшилася із 59168 до 68231 тис. грн, або на 9063 тис. грн, чи 15,32%, а у 2025 році залишилася незмінною. Загалом, банк демонструє активне зростання та диверсифікацію активів із акцентом на кредитування та операції із цінними паперами.

Таблиця 2.3 – Динаміка активів АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» у 2023-2025 роках

Показник	2023 рік, тис. грн	2024 рік, тис. грн	2025 рік, тис. грн	Абсолютне відхилення			Темп росту,%		
				2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.	2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.
Грошові кошти та їх еквіваленти	12885070	15489582	15196808	2604512	-292774	2311738	20,21	-1,89	17,94
Фінансові активи за справедливою вартістю	8510	0	0	-8510	0	-8510	-100	-	-100
Кошти в інших банках	15064420	19136962	20358970	4072542	1222008	5294550	27,03	6,39	35,15
Кредити та заборгованість клієнтів	52058047	66920439	98145589	14862392	31225150	46087542	28,55	46,66	88,53
Цінні папери за справедливою вартістю	68167854	79912486	91408428	11744632	11495942	23240574	17,23	14,39	34,09
Інвестиційна нерухомість	59168	68231	68231	9063	0	9063	15,32	0	15,32
Основні засоби та нематеріальні активи	2206584	2789932	2750880	583348	-39052	544296	26,44	-1,39	24,67
Інші фінансові активи	2256731	1880379	2726705	-376352	846326	469974	-16,68	45,01	20,83
Інші активи	628461	384555	376169	-243906	-8386	-252292	-38,81	-2,18	-40,14
Чисті активи, усього	153334846	186582565	231031780	33247719	44449215	77696934	21,68	23,82	50,67
Усього резервів	-9211719	-9180095	-8839178	31624	340917	372541	-0,34	-3,71	-4,04
Загальні активи, усього	162546565	195762660	239870958	33216095	44108298	77324393	20,44	22,53	47,57

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядкової статистики НБУ.

Ресурсна база АТ «ПУМБ» є диверсифікованою, як за джерелами залучення фінансових ресурсів (кошти клієнтів, фінансування з міжнародних

ринків), так і за колом основних контрагентів. Клієнтський депозитний портфель також характеризується різноманітністю, що підтверджує універсальний характер діяльності банківської установи. Аналіз динаміки зобов'язань за період 2023-2025 років (таблиця 2.4), засвідчує про загальний ріст зобов'язань банку із 135945074 тис. грн до 198617783 тис. грн, або на 46,1%, що у абсолютному визначенні становить 62672709 тис. грн, що свідчить про активне розширення ресурсної бази кредитної установи. Основну частку, при цьому, тут складають кошти клієнтів, які збільшилися на 64196990 тис. грн, або на 50,79% у відносному значенні, із 126379136 тис. грн до 190576126 тис. грн, що вказує на підвищення довіри до банку та його ефективну депозитну політику.

Таблиця 2.4 – Динаміка пасивів АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» у 2023-2025 роках

Показник	2023 рік, тис. грн	2024 рік, тис. грн	2025 рік, тис. грн	Абсолютне відхилення			Темп росту, %		
				2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.	2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.
Кошти банків	2716727	3873397	1958783	1156670	-1914614	-757944	42,58	-49,43	-27,89
Кошти клієнтів	126379136	153849959	190576126	27470823	36726167	64196990	21,73683	23,87	50,79
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	3200277	2504344	788451	-695933	-1715893	-2411826	-21,746	-68,52	-75,36
Відстрочені податкові зобов'язання	120273	282184	372306	161911	90122	252033	134,62	31,94	209,55
Резерви за зобов'язаннями	232877	166380	157718	-66497	-8662	-75159	-28,55	-5,21	-32,27
Інші фінансові зобов'язання	2126525	2231245	3024469	104720	793224	897944	4,92	35,55074	42,22588
Інші зобов'язання	1168009	1479820	1739931	311811	260111	571922	26,69	17,58	48,97
Усього зобов'язань	135945074	164389992	198617783	28444918	34227791	62672709	20,92	20,82	46,10

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядкової статистики НБУ.

Водночас, кошти банків мають нестабільну динаміку, якщо у 2024 році спостерігається зростання на 1156670 тис. грн, або на 42,58% (із 2716727 тис. грн до 3873397 тис. грн), то у 2025 році відбулося різке скорочення до 1958783 тис. грн, або на 49,43%, що у розрахунковому періоді дало нам загальний

від'ємний показник у -27,98%, або -757944 тис. грн, що може свідчити про зменшення залежності від міжбанківських ресурсів. Зобов'язання з поточного податку на прибуток суттєво скоротилися – на 75,36%, що може бути пов'язано зі змінами у державній фіскальній політиці по відношенню до оподаткування прибутків вітчизняних банків. Натомість, відстрочені податкові зобов'язання значно зросли із 120273 до 372306 тис. грн, або на 32,27% (252033 тис. грн), – на 209,55%, що свідчить про тимчасові податкові різниці. Резерви та зобов'язання зменшилися із 232877 до 157718 тис. грн, тобто на -75159 тис. грн, чи на -32,27%, що означає зниження рівня ризиків або зміну оцінок. Інші фінансові та нефінансові зобов'язання демонструють стабільне зростання на 42,23% (на 897944 тис. грн, із 2126525 до 3024469 тис. грн) та 48,97% (на 571922 тис. грн, із 1168009 до 1739931 тис. грн), відповідно. Загалом, структура зобов'язань покращується за рахунок клієнтських коштів.

Аналіз показників динаміки власного капіталу банку протягом 2023-2025 років (таблиця 2.5) дозволяє зробити висновок про суттєве зростання власного капіталу банку, обсяг якого збільшився із 17389772 тис. грн до 32413997 тис. грн, що становить 15024225 тис. грн, або 86,39%. Основним джерелом зростання став нерозподілений прибуток, який збільшився із 7787034 тис. грн до 22791967 тис. грн, тобто майже утричі - на 15004933 тис. грн, або на 192,69%, що свідчить про ріст прибутковості діяльності кредитної установи та ефективну політику реінвестування отриманого прибутку. Резерви та інші фонди демонструють позитивну динаміку – ріст на 13,57%, або на 394892 тис. грн, із 2909909 тис. грн до 3304801 тис. грн, що вказує на зміцнення фінансової стійкості. Водночас, резерви переоцінки характеризуються значною нестабільністю – після зростання у 2024 році до 2664158 тис. грн (на 853585 тис. грн, або на 47,14%), відбулося суттєве зниження у 2025 році до 1434974 тис. грн, або на 46,14%, що у періоді, який аналізується, забезпечило падіння на 20,75%, або на 375599 тис. грн. Статутний капітал та емісійні різниці залишилися незмінними, відповідно, 4780595 тис. грн та 101660 тис. грн, що свідчить про їх незмінну роль у формуванні власного капіталу банку.

Таблиця 2.5 – Динаміка капіталу АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» у 2023-2025 роках

Показник	2023 рік, тис. грн	2024 рік, тис. грн	2025 рік, тис. грн	Абсолютне відхилення			Темп росту,%		
				2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.	2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.
Статутний капітал	4780595	4780595	4780595	0	0	0	0	0	0
Емісійні різниці	101660	101660	101660	0	0	0	0	0	0
Резерви та інші фонди банку	2909909	3107683	3304801	197774	197118	394892	6,79	6,34	13,57
Резерви переоцінки	1810573	2664158	1434974	853585	-1229184	-375599	47,14	-46,14	-20,75
Нерозподілений прибуток	7787034	11538477	22791967	3751443	11253490	15004933	48,18	97,53	192,69
Усього власного капіталу	17389772	22192573	32413997	4802801	10221424	15024225	27,62	46,06	86,39

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядової статистики НБУ.

Аналіз фінансових результатів кредитної установи (таблиця 2.6) засвідчує суттєве прибутковості та зростання ефективності її діяльності на ринку банківських послуг. У 2023-2025 роках фінансові результати банку демонстрували загалом позитивну динаміку, яка вирізнялася окремими коливаннями. Загальна величина доходів зросла із 16043683 тис. грн до 22603952 тис. грн, або на 6560269 тис. грн, чи на 40,89%, що свідчить про розширення активних операцій банку. Основним джерелом доходів залишаються процентні доходи, які виростили на 7228419 тис. грн, або на 35,67% – із 20264550 тис. грн до 27492969 тис. грн, що пов'язано з нарощенням кредитного портфеля. Водночас, процентні витрати також збільшилися на 2197856 тис. грн, або на 27,82% – із 7899066 тис. грн до 10096922 тис. грн, однак характеризуються повільнішими темпами, що забезпечили зростання чистого процентного доходу на 40,68%. Суттєве покращення спостерігається у сфері комісійних доходів – чистий комісійний дохід виріс на 1416785 тис. грн, або на 70,69%, із 2004134 тис. грн до 3420919 тис. грн, що свідчить про активізацію розрахунково-касового обслуговування розрахунково-касового обслуговування, операцій купівлі-продажу валюти, емісії та обслуговування карток та інших видів банківських

послуг. Торговий результат також має позитивну динаміку у 413367 тис. грн, або на 38,89%, із 1062836 до 1476203 тис. грн, незважаючи на значене зниження у 2024 році – на -17696 тис. грн. Натомість інші операційні доходи різко скоротилися із 298502 тис. грн і навіть стали від’ємними у 2025 році, склавши -191911 тис. грн, що негативно вплинуло на загальну структуру доходів, що у абсолютному вимірнику становило зменшення на 490413 тис. грн, або на 164,29% – у відносному. Інші доходи вирости на 60,75%, частково компенсуючи ці втрати.

Таблиця 2.6 – Динаміка фінансових результатів АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» у 2023-2025 роках

Показник	2023 рік, тис. грн	2024 рік, тис. грн	2025 рік, тис. грн	Абсолютне відхилення			Темп росту,%		
				2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.	2024/ 2023 рр.	2025/ 2024 рр.	2025/ 2023 рр.
Процентні доходи	20264550	23212912	27492969	2948362	4280057	7228419	14,55	18,44	35,67
Процентні витрати	7899066	8562794	10096922	663728	1534128	2197856	8,40	17,92	27,82
Чистий процентний дохід	12365484	14650118	17396046	2284634	2745928	5030562	18,48	18,74	40,68
Чистий комісійний дохід	2004134	2046512	3420919	42378	1374407	1416785	2,11	67,16	70,69
Торговий результат	1062836	1045140	1476203	-17696	431063	413367	-1,66	41,24	38,89
Інші операційні доходи	298502	144370	-191911	-154132	-336281	-490413	-51,63	-232,93	-164,29
Інші доходи	312728	443382	502695	130654	59313	189967	41,79	13,38	60,75
Всього доходів	16043683	18329523	22603952	2285840	4274429	6560269	14,25	23,32	40,89
Відрахування до резервів	675076	816502	889213	141426	72711	214137	20,95	8,91	31,72
Адміністративні та інші операційні витрати	7131174	9379827	11010449	2248653	1630622	3879275	31,53	17,38	54,39
Всього витрат	7806250	10196329	11899662	2390079	1703333	4093412	30,62	16,71	52,44
Прибуток до оподаткування	8237433	8133194	10704290	-104239	2571096	2466857	-1,27	31,61	29,95
Прибуток після оподаткування	3955475	3942367	8051689	-13108	4109322	4096214	-0,33	104,23	103,56

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядової статистики НБУ.

Витрати банку зростають швидше за його доходи – їх загальна величина збільшилася на 52,44%, або на 4093412 тис. грн – із 7806250 тис. грн до 11899662

тис. грн, зокрема, адміністративні та операційні витрати – на 3879275 тис. грн, або на 54,39%, із 7131174 до 11899662 тис. грн, що може свідчити про розширення діяльності або зниження ефективності витратного менеджменту. Відрахування до резервів також виросли із 675076 тис. грн до 889213, тобто на 214137 тис. грн, або на 31,72% у відносному значенні, що пов'язано із кредитними ризиками. Прибуток до оподаткування у 2024 році дещо знизився – на -104239 тис. грн, або на -1,27% у відносному розрахунку, із 8237433 до 8133194 тис. грн, проте, у 2025 році зріс на 31,61% – до 10704290 тис. грн, що забезпечило зростання за період 2023-2025 років у 29,95%, або на 2466857 тис. грн. Особливо позитивною є динаміка чистого прибутку – після незначного зниження у 2024 році із 3955475 тис. грн до 3942367 тис. грн, тобто на 13108 тис. грн, або на 0,33%, він зріс більш ніж удвічі у 2025 році – до 8051689 тис. грн, що у відносному вимірникові дає результат на 103,56%. Загалом, це свідчить про підвищення ефективності діяльності банку та його прибутковості, незважаючи на зростання витрат і окремі негативні тенденції в структурі його доходів.

Для оцінки основних тенденцій, що формуються у контексті фінансової безпеки АТ «ПУМБ», доцільно проаналізувати основні пруденційні нормативи, які стосуються його капіталу, кредитного ризику та валютних операцій, а також ліквідності, фінансування та левереджу. Вивчення показників, які наведені у таблиці 2.7, дозволяє стверджувати про, загалом, позитивну динаміку капіталізації банку. Мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1) суттєво перевищує встановлений ліміт у 200 млн грн за весь період. Його величина виросла із 14,69 млрд грн у 2023 році до 19,78 млрд грн – у 2025 році. Абсолютний ріст склав 5,09 млрд грн, або 34,65%. Це свідчить про зміцнення фінансової бази банку та підвищення його можливостей покривати негативні наслідки банківських ризиків. Водночас, норматив достатності регулятивного капіталу (Нрк) показує спадну динаміку – із 19,49% у 2023 році до 14,86% – у 2025 році. Хоча показник залишається вищим за мінімально допустимий рівень у 10%, його зниження на 4,63 відсоткових пункти, або на 23,76% від загальної величини, може свідчити про зростання активних операцій банку, зокрема

кредитування, що потребує більшого обсягу капіталу для покриття ризиків. Норматив достатності капіталу 1 рівня (Нк1) демонструє неоднорідну динаміку – різке зростання у 2024 році на 66,87%, у порівнянні із 2023 роком, після чого у 2025 році відбулося зниження на 8,67%. В цілому ж, протягом 2023-2025 років, цей показник виріс на 52,41%, що свідчить про покращення якості капіталу. Подібна ситуація спостерігається і щодо нормативу достатності основного капіталу 1 рівня (Нок1) – у 2024 році показник виріс на 125,03%, що може бути пов'язано із збільшенням власного капіталу або зміною структури активів. Проте, у 2025 році зафіксовано зниження на 8,67%, хоча загальний приріст за два роки залишається високим – 105,53%. При цьому протягом усіх трьох років значення показника перевищувало нормативний рівень, який має бути $\geq 5,625\%$.

Таблиця 2.7 – Динаміка пруденційних нормативів капіталу АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» у 2023-2025 роках

Показник	Величина нормативу	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення			Темп росту, %		
					2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.	2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.
Мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1), млрд грн	0,2	14,69	16,99	19,78	2,3	2,79	5,09	15,66	16,42	34,65
Норматив достатності регулятивного капіталу (Нрк), %	≥ 10	19,49	16,27	14,86	-3,22	-1,41	-4,63	-16,52	-8,67	-23,76
Норматив достатності капіталу 1 рівня (Нк1), %	$\geq 7,5$	9,75	16,27	14,86	6,52	-1,41	5,11	66,87	-8,67	52,41
Норматив достатності основного капіталу 1 рівня (Нок1), %	$\geq 5,625$	7,23	16,27	14,86	9,04	-1,41	7,63	125,03	-8,67	105,53

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядкової статистики НБУ.

Аналіз пруденційних нормативів у сфері кредитних ризиків (таблиця 2.8) показує, що вони перебувають на контрольованому рівні, хоча окремі тенденції свідчать про їх погіршення. Норматив розміру ризику на одного контрагенту (Н7) залишається у межах допустимого значення, яке має бути рівним або

меншим 20%. Якщо у 2023 році він становив 15,95%, але у 2024 році він знизився до 11,51%, проте у 2025 році виріс до 12,27%. Загалом, протягом всього періоду він знизився на 3,68 відсоткових пункти, або на 23,07% від своєї загальної величини, що свідчить про зменшення концентрації кредитного ризику і є позитивною тенденцією. Норматив великих кредитних ризиків (Н8) також перебуває у зоні комфорту, яка не перевищує 800%, що свідчить про відсутність надмірної концентрації кредитів.

Таблиця 2.8 – Динаміка пруденційних нормативів щодо кредитних ризиків АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» у 2023-2025 роках

Показник	Величина нормативу	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення			Темп росту,%		
					2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.	2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.
Розмір ризику на одного контрагента (Н7)	≤20	15,95	11,51	12,27	-4,44	0,76	-3,68	-27,837	6,60	-23,07
Величина великих кредитних ризиків (Н8)	≤800	31,75	11,51	23,28	-20,24	11,77	-8,47	-63,748	102,2	-26,68
Розмір кредитного ризику при операціях пов'язаними особами (Н9)	≤25	2,43	2,04	7,36	-0,39	5,32	4,93	-16,05	260,7	202,89

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядової статистики НБУ.

У 2024 році відбулося різке зниження показника на 63,75%, що може бути результатом диверсифікації кредитного портфелю. Проте у 2025 році він виріс до 23,28%. Усе це дало нам від'ємний результат у звітному періоді на 26,68%, що свідчить про покращення управління великими кредитними ризиками. Особливої уваги потребує норматив кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами (Н9). У 2023-2024 роках він був низьким – 2,43% та 2,04%, відповідно, що свідчило про мінімальний рівень таких ризиків. Однак у 2025 році він різко зріс до 7,36%, тобто у 2 рази, в порівнянні із 2023 роком. Хоча значення залишається в межах нормативу, який має не перевищувати 25%, така динаміка може вказувати на зростання обсягів кредитування пов'язаних осіб, наслідком

чого може статися зростання ризику конфлікту інтересів та потребує посиленого контролю.

Аналіз показників валютного ризику та ліквідності (таблиця 2.9) свідчить про, загалом стабільний фінансовий стан банку. Ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції (L13-1) впродовж 2023-2025 років суттєво зменшився – із 4,23% в 2023 році до 0,6% у 2025 році. Загальне скорочення становить 3,63 відсоткових пункти, або 85,82% від загальної початкової величини. Показник перебуває в межах нормативу, який не повинен перевищувати 5%, що свідчить про зниження валютного ризику та більш збалансовану валютну позицію банку.

Таблиця 2.9 – Динаміка пруденційних нормативів щодо валютних операцій АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» у 2023-2025 роках

Показник	Величина нормативу	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення			Темп росту,%		
					2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.	2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.
Ліміт загальної довгої відкритої валютної позиції банку (L13-1),%	≤5	4,23	4,06	0,6	-0,17	-3,46	-3,63	-4,02	-85,2	-85,82
Ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції банку (L13-2),%	≤5	2,29	0	0,44	-2,29	0,44	-1,85	-100	-	-80,79
Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами (LSRbb),%	≥100	232,2	186,3	160,9	-45,9	-25,4	-71,3	-19,77	-13,6	-30,71
Коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті (LSRbb),%	≥100	394,9	338,5	344,3	-56,4	5,8	-50,6	-14,28	1,71	-12,81

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядової статистики НБУ.

Ліміт загальної короткої відкритої валютної позиції (L13-2) також відповідає нормативним вимогам. У 2024 році його значення становило 0%. У 2025 році спостерігається зростання до 0,44%, однак, в цілому, за весь період, величина цього показника показала зменшення на 80,79%, що свідчить про ефективне управління валютними ризиками. Коефіцієнт покриття ліквідністю за

всіма валютами (LSRbb) демонструє тенденцію до зниження – із 232,2% у 2023 році до 160,9% у 2025 році. Незважаючи на скорочення на 71,3 відсоткових пункти, або 30,71% від початкової величини, показник значно перевищує нормативне значення, що є позитивним, хоча динаміка до його зменшення, сама по собі, є негативною. Коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті (LSRbb) також залишається на високому рівні. У 2023 році він становив 394,9%, у 2024 році знизився до 338,5%, а у 2025 році виріс до 344,3%. Загалом, за період, скорочення склало 12,81%, що не є критичним, адже показники протягом трьох років суттєво перевищують граничний норматив у 100%.

Динаміка нормативів інших показників наведена у таблиці 2.10. Як бачимо, норматив інвестування у цінні папери за окремою установою (Н11) у період 2023-2025 років різко знизився із 4,23% до 0,03%. Абсолютне скорочення склало 4,2 відсоткових пункти, або 99,29% від початкової величини. Показник є значно нижчим за допустиме значення у 15%, що свідчить про мінімізацію концентрації інвестиційного ризику в окремих емітентах. Така динаміка може означати обережну інвестиційну політику та переорієнтацію фінансових ресурсів на інші операції. Норматив загальної суми інвестування (Н12) також показує суттєве зниження із 2,29% у 2023 році до 0,04% – у період 2024-2025 років. Загальне скорочення складає 2,25 відсоткових пункти, або 98,25% від початкової величини показника. Значення показника за всі три роки є значно нижчим від нормативного, яке становить 60%. Коефіцієнт чистого стабільного інвестування (NSFR), який характеризує довгострокову ліквідність банку має тенденцію до зниження із 191,3% у 2023 році до 142,9% у 2025 році. Абсолютне зменшення становить 48,4 відсоткових пункти, або 25,3% від початкової величини нормативу. Показник, незважаючи на його спадну динаміку, суттєво перевищує нормативне значення у 100%, що свідчить про достатній рівень стабільного фінансування для покриття довгострокових активів.

Таблиця 2.10 – Динаміка пруденційних нормативів щодо інших показників банківської безпеки АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» у 2023-2025 роках

Показник	Величина нормативу	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Абсолютне відхилення			Темп росту,%		
					2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.	2024/2023 рр.	2025/2024 рр.	2025/2023 рр.
Інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11),%	≤15	4,23	0,03	0,03	-4,2	0	-4,2	-99,29	0	-99,29
Загальна сума інвестування (Н12)	≤60	2,29	0,04	0,04	-2,25	0	-2,25	-98,25	0	-98,25
Коефіцієнт чистого стабільного інвестування (NSFR),%	≥100	191,3	178,8	142,9	-12,5	-35,9	-48,4	-6,53	-20,07	-25,3

Джерело: розрахунки здійснено на основі наглядової статистики НБУ.

Підвищення рівня фінансової безпеки акціонерного товариства «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» є важливим завданням в умовах існуючого форс-мажору воєнного характеру та обумовленого цим фактором нестабільним економічним середовищем, на які наклалися посилення банківських ризиків та посилення рівня конкуренції на банківському ринку. Для гарантування свого стійкого розвитку, банку необхідно реалізувати комплекс заходів, які були б спрямовані на зміцнення його фінансової позиції, підвищення ефективності діяльності та мінімізацію реальних і потенційних загроз фінансовій безпеці.

Одним із ключових напрямків є удосконалення системи управління банківськими ризиками. Банку варто впроваджувати і вдосконалювати сучасні методи оцінки та протидії кредитним, ринковим і операційним ризикам, зокрема використання скорингових моделей, стрес-тестування та сценарного аналізу. Важливим є також підвищення якості кредитного портфеля шляхом більш жорсткого відбору позичальників, регулярного моніторингу їх фінансового стану та своєчасного реагування на погіршення платоспроможності клієнтів.

Не менш значущим є забезпечення достатнього рівня ліквідності та капіталізації банку. Для цього, АТ «ПУМБ» має підтримувати оптимальну структуру активів та пасивів свого балансу, диверсифікувати джерела залучення коштів та формувати резерви, відповідно до рівня ризиків. Залучення довгострокових ресурсів, у тому числі з міжнародних фінансових ринків, сприятиме підвищенню фінансової стійкості установи.

Важливим шляхом підвищення фінансової безпеки є цифровізація банківських процесів. Впровадження сучасних інформаційних технологій дозволяє знизити операційні витрати, підвищити швидкість обслуговування клієнтів та зменшити ризик помилок і шахрайства. Особливу увагу слід приділяти питанням кібербезпеки, оскільки зростання обсягів онлайн-операцій супроводжується таким же самим збільшенням кіберзагроз.

Окрім того, необхідно розвивати систему внутрішнього контролю та аудиту. Регулярна перевірка фінансових операцій, удосконалення процедур комплаєнсу та забезпечення прозорості діяльності сприяють зниженню ймовірності фінансових порушень і зловживань. Важливу роль відіграє також підвищення кваліфікації персоналу, оскільки професійний рівень працівників безпосередньо впливає на якість управлінських рішень.

Окремим напрямком підвищення рівня фінансової безпеки банку є диверсифікація бізнесу та клієнтської бази. Розширення спектра банківських послуг, стабільного роздрібного сегмента та малого і середнього бізнесу дозволяють зменшити залежність від окремих категорій клієнтів і підвищити стабільність доходів. Водночас, важливо зберігати баланс між рівнем прибутковості діяльності та ступенем ризику.

Таким чином, підвищення фінансової безпеки діяльності АТ «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» потребує системного підходу, що включає вдосконалення ризик-менеджменту, зміцнення ліквідності, впровадження інновацій, розвиток внутрішнього контролю та диверсифікації діяльності. Реалізація цих заходів сприятиме зміцненню конкурентних позицій банку та забезпеченню його довгострокової стабільності.

ВИСНОВКИ

Перший розділ кваліфікаційної роботи присвячений дослідженню, теоретичних основ фінансової безпеки банківської системи. Банківська система є ключовим елементом економіки будь-якої держави ринкового типу, а її стабільність безпосередньо визначає рівень фінансової безпеки країни. Фінансова безпека банківської системи держави виступає складною багатокомпонентною категорією, яка охоплює стан захищеності, здатність до адаптації, ефективність функціонування та спроможність протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Вона формується під впливом як макроекономічних, так і внутрішньо організаційних чинників і потребує комплексного підходу до управління.

Доведено, що забезпечення фінансової безпеки банків неможливе без ефективної системи управління ризиками, належної капіталізації, ліквідності та якості активів, а також дієвого державного регулювання. Важливу роль відіграє дотримання принципів комплексності, безперервності, об'єктивності та економічної доцільності. Водночас, фінансова безпека має розглядатися на різних рівнях – від окремого банку до глобальної банківської діяльності, що дозволяє всебічно оцінити потенційні загрози та забезпечити їх своєчасну нейтралізацію. Підвищення рівня фінансової безпеки банківського сегменту економіки є необхідною умовою стабільного економічного розвитку країни та запобігання кризовим явищам у державі.

Зростання рівня ризиків, посилення глобалізаційних процесів і цифровізації фінансових послуг вимагають від банків комплексного підходу до управління безпекою, який поєднує як внутрішні, так і зовнішні механізми впливу. Встановлено, що рівень фінансової безпеки визначається широким спектром чинників – від макроекономічних умов і моделей розвитку економіки до особливостей організації банківської діяльності та якості управління. Важливим є чітке розмежування понять «ризик», «небезпека», «виклик» і

«загроза», що дозволяє підвищити ефективність управлінських рішень. Класифікація загроз за різними ознаками сприяє їх своєчасному виявленню та мінімізації негативного впливу. Доведено, що внутрішні загрози пов'язані, передусім, із недоліками управління та організації діяльності банківської системи, тоді як зовнішні – із впливом економічного, політичного та соціального середовища. Забезпечення фінансової безпеки банківського сектору економіки держави потребує постійного моніторингу ризиків, удосконалення інструментів регулювання та впровадження інноваційних підходів до управління, що сприятиме підвищенню її стійкості та довіри з боку клієнтів.

Другий розділ бакалаврської роботи було присвячено аналізу сучасного стану фінансової безпеки банківської системи в Україні. Упродовж 2023-2025 року банківська система України продемонструвала високий рівень фінансової стійкості та здатності ефективно функціонувати в умовах безпрецедентних викликів. Попри тривалий вплив воєнних ризиків, макроекономічної нестабільності та структурних трансформацій економіки, банківський сектор не лише зберіг свою функціональність, але й поступово зміцнив ключові показники фінансової безпеки. Позитивна динаміка спостерігалася у зростанні активів, капіталу та обсягів кредитування, що свідчить про поступове відновлення фінансового посередництва та підвищення ролі банків у підтримці економіки. Значний ріст пруденційних нормативів, зокрема достатності капіталу та ліквідності, вказує на наявність суттєвого запасу міцності банківської системи. Водночас скорочення частки непрацюючих кредитів та зниження витрат на формування резервів, підтверджують покращення якості активів і ефективність управління ризиками.

Важливими чинниками забезпечення фінансової безпеки стали своєчасні та виважені дії Національного банку України, міжнародна фінансова підтримка, а також активна адаптація банків до нових умов через цифровізацію, оптимізацію бізнес-процесів і перегляд кредитної політики. Зростання прибутковості сектору та його вагомий внесок у формування доходів державного бюджету додатково підкреслює його системну значущість. Разом із тим, зберігаються окремі ризики,

зокрема залежність від зовнішнього фінансування, концентрація кредитних ризиків та вразливість до безпекових факторів. Подальше зміцнення фінансової безпеки банківської системи потребує продовження реформ, підвищення ефективності управління державними банками та збереження макрофінансової стабільності в країні.

За результатами проведеного аналізу діяльності акціонерного товариства «Перший український міжнародний банк», можна зробити висновок, що банк демонструє стійку позитивну динаміку розвитку та займає вагоме місце на банківському ринку України. Протягом 2023-2025 років спостерігається зростання його активів, зобов'язань та власного капіталу, що свідчить про розширення масштабів діяльності та зміцнення фінансової бази установи.

Ключовим драйвером зростання активів стало нарощення кредитного портфелю та збільшення обсягів операцій з цінними паперами, що підтверджує активну кредитно-інвестиційну політику банку. Водночас, структура пасивів характеризується зростанням частки клієнтів, що свідчить про високий рівень довіри до банку та ефективну депозитну політику. Значне збільшення власного капіталу, насамперед за рахунок нерозподіленого прибутку, підтверджує підвищення прибутковості та фінансової стійкості установи. Аналіз фінансових результатів засвідчив зростання доходів і чистого прибутку, незважаючи на підвищення витрат, що вказує на загальне підвищення ефективності діяльності. Водночас, окремі негативні тенденції, зокрема зростання витрат та скорочення деяких видів доходів, потребують посиленої уваги з боку менеджменту кредитної установи.

Оцінка пруденційних нормативів фінансової безпеки показала, що банк дотримується вимог регулятора та має достатній запас фінансової стійкості. Разом із тим, спостерігається тенденція до зниження окремих показників ліквідності та достатності капіталу, а також зростання ризиків за операціями з пов'язаними особами, що потребує подальшого контролю.

В цілому ж, слід відмітити, що діяльність АТ «ПУМБ» характеризується високим рівнем надійності і стабільності, проте для збереження конкурентних

позицій і підвищення рівня фінансової безпеки банку необхідно і надалі вдосконалювати систему управління ризиками, оптимізувати витрати діяльності та підтримувати збалансований розвиток усіх напрямів діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Акціонерне товариство «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК». Фінансова звітність за 2023 рік. [Електронний ресурс]. – URL: <https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/638497404704089380> (дата звернення: 14.05.2026).
2. Акціонерне товариство «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК». Фінансова звітність за 2024 рік. [Електронний ресурс]. – URL: <https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/638816360150137421> (дата звернення: 15.05.2026).
3. Акціонерне товариство «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК». Фінансова звітність за 2025 рік. [Електронний ресурс]. – URL: <https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/639124693892962574> (дата звернення: 15.05.2026).
4. Барановський О. Безпека банківської сфери. / О. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 6. – С. 40-47.
5. Барановський О. Природа фінансової безпеки банківської системи. / О. Барановський, А. Лагно // Світ фінансів. – 2022. – № 2(72). – С. 141-155.
6. Барановський О. Формування комплексної програми забезпечення фінансової безпеки комерційних банків. / О. Барановський, Т. Путінцева // Світ фінансів. – 2021. – № 3 (68). – С. 65-79.
7. Блащук-Дев'яткіна Н. Фінансова безпека банківської системи України. / Н. Блащук-Дев'яткіна, І. Бацман // Галицький економічний вісник. – 2023. – №6 (85). – С. 105-112.
8. Болгар Т. М. Фінансова безпека банків в умовах ринкової трансформації економіки України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.08 / Т. М. Болгар. – Суми, 2009. – 21 с.

9. Британ В. Розвиток теоретичних засад сутності фінансової безпеки банківської системи / В. Британ // Науковий погляд: економіка та управління. – 2024. – №. 3(87). – С. 60-66.
10. Британ В. Структурно-елементний склад системи фінансової безпеки банківської системи / В. Британ // Збірник наукових праць Державного податкового університету. – 2025. – №. 1. – С. 16-22.
11. Васильчишин О. Б. Аналіз наявних моделей оцінки фінансової безпеки банків і банківської системи і напрямки їх удосконалення. / О.Б. Васильчишин // Регіональна економіка. – 2016. – № 2. – С. 156-164.
12. Васильчишин О. Б. Фінансова безпека банківської системи України в умовах загрозливих тенденцій виведення капіталу. / О.Б. Васильчишин // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2018. – Том 29 (68). – № 1. – С. 73-83.
13. Васильчишин О. Б. Фінансова безпека банківської системи України: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.00.08. / О. Б. Васильчишин – Тернопіль, 2018. – 529 с.
14. Васюренко О. В. Банківський менеджмент : посібник / О. В. Васюренко. – Київ : Академія, 2011. – 320 с.
15. Вовк В.Я. Теоретичні засади забезпечення фінансової безпеки банку / В. Я. Вовк // Проблеми економіки. – 2012. – №. 4. – С. 200-204.
16. Вовченко Р. Підходи до розкриття сутності фінансової безпеки банківського сектору національної економіки / Р. С. Вовченко. // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2015. – Вип. 2. – С. 51-59.
17. Вовченко Р. Чинники і загрози фінансовій безпеці банківського сектору національної економіки / Р. С. Вовченко. // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2013. – №14. – Т.1. – С. 75-83.
18. Гаврилко П.П. Фінансова безпека банківської системи / П. П. Гаврилко, П. Г. Гаврилко, Т. В. Гуштан // Формування ринкових відносин в Україні. – 2018. №11 (210). – С. 15-20.

19. Горалько О.В. Фінансова безпека банків у системі забезпечення фінансової безпеки держави / О. В. Горалько. // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. – 2011. – Вип. 2. – С. 328-337.

20. Гребенюк Н. О. Фінансова безпека банків: система розпізнання загроз та усунення ризиків. / Н. О. Гребенюк // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна». – 2016. – Вип. 91. – С. 53-64.

21. Давиденко Н. М. Оцінювання фінансової безпеки банківської системи України. / Н.М. Давиденко, В.О. Колодяжна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2020. – Вип. 40. – С. 51-58.

22. Добрик Л.О. Фінансова безпека банку як основа його стійкості / Л. О. Добрик, Г. В. Запорожець. // Ефективна економіка. – 2014. – № 6. [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_6_27 (дата звернення: 20.05.2026).

23. Євдокімова М.О. Стратегії забезпечення фінансової безпеки банку / М. Євдокімова // Євроінтеграційний вектор розвитку агроєкосистем в Україні: глобальні виклики та перспективи. Матеріали міжнародна науково-практична конференція (05 червня 2025 р., м. Харків). – 2025. – С. 83-86.

24. Заячківська О. Фінансова безпека банківського сектору України / О. Заячківська, О. Сиротюк // Вісник НУВГП. – 2023. – №. 1(101). – С. 33-41.

25. Квасницька Р. С. Фінансова безпека банківської діяльності: сутнісний та забезпечувальний аспекти. / Р.С. Квасницька, О. В. Антонюк // Фінансовий простір. – 2019. – № 3(35). – 67-74.

26. Коваленко В.В. Фінансова безпека банків в умовах воєнного стану. / В.В. Коваленко // Фінансовий простір. – 2022. – №4(48). – С.81-93.

27. Коробчук Т. І. Безпека банківської діяльності в умовах військових ризиків. / І. Коробчук, Н. Чиж // Економіка та суспільство. – 2025. – № 72. [Електронний ресурс]. URL :

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5656/5597> (дата звернення: 19.04.2026) (дата звернення: 10.05.2026)

28. Костюченко О.Є. Забезпечення фінансової безпеки банківської системи як складова фінансової безпеки держави. / О.Є. Костюченко, В.І. Паталах // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 7. Ч. 5. – С. 24-27.

29. Кришталь Г.О. Фінансова безпека банківської системи України в умовах воєнного стану: класифікація можливих загроз. / Г.О. Кришталь // Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку. – 2023. – Вип. 4. – С. 39-47.

30. Кузьмінський В. Фінансові інновації у формуванні безпеки банківської установи / В. Кузьмінський, А. Кириліченко // Вчені записки Університету «КРОК». – 2025. – №. 1 (77). – С. 107-116.

31. Ларіонова К.Л. Оцінка рівня безпеки банківської системи України / К. Ларіонова, О. Хмиз // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2020. – № 4. Т. 1 – С. 123-129.

32. Литвиненко О.В. Поняття і характеристика загроз фінансовій безпеці системно важливих банків / О. В. Литвиненко // Вісник Університету банківської справи. – 2021. – №3(42). – С. 47-54.

33. Мордань Є.Ю. Фінансова безпека банківської системи України: сутність та оцінка. / Є. Мордань, О. Журавко, К. Діденко, Я. Кравченко // БІЗНЕСІНФОРМ – 2021. – №1. – С. 243-251.

34. Москаленко Н. Концептуальні аспекти фінансової безпеки банку / Н. Москаленко // Збірник наукових праць Державного податкового університету. – 2024. – №. 1. – С. 53-58.

35. Побережний С. М. Фінансова безпека банківської діяльності : навчальний посібник / С. М. Побережний, О. Л. Пластун, Т. М. Болгар – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 112 с.

36. Самура Ю. О. Формування системи безпеки в банківських установах. / Ю.О. Самура, Н.С, Кульчицька // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – №15. – С. 548-553.

37. Стратегія сталого розвитку АТ «ПУМБ» 2024-2028. [Електронний ресурс]. – URL: <https://apim.pumb.ua/api/assets/pumb/031cc438-5ad1-496d-aded-d09cc81741e3/strategiya-stalogo-rozvitku-2024-2028.pdf> (дата звернення: 10.05.2026).

38. Федорущенко Б.В. Природа фінансової безпеки банківської системи. / Б. Федорущенко, О. Барановський // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2021. – № 5(40). – С. 16-27.

39. Фрадинський О.А. Платіжні системи: сутність, еволюція та ризики функціонування. / О.А. Фрадинський // Сталий розвиток економіки. – 2025. – № 4(55). – С.42-47.

40. Шиян Д.В. Методика оцінки фінансової безпеки банківської системи України / Д. В. Шиян. // Ефективна економіка. – 2013. – № 12. – [Електронний ресурс]. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2586> (дата звернення: 20.05.2026)

41. Шиян Д.В. Організаційно-методичні аспекти формування механізму фінансової безпеки банківської системи / Д. В. Шиян. // Фінансовий простір. – 2014. – № 2. – С. 158-163.

42. Щербатих Д.В. Підходи та загрози до формування фінансово-економічної безпеки банківських установ. / Д.В. Щербатих, Б.В. Шпильовий // Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки». – 2016. – № 1. – С. 141-148.

43. Шулюк Б.С. Роль банківської безпеки в системі забезпечення національної безпеки держави: виклики та стратегії / Б.С. Шулюк, Юрчак Ю.І. // Актуальні питання економічних наук. – 2025. – № 1. [Електронний ресурс]. URL : <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/679/678>

ДОДАТКИ